

YOBU

Yá pó kú láe bee guuo

Yobu lá dàale ní yá pó Yobupi lèoe (1-2). Yobuá gbēmaae mé dúnia pópíi pèewà. N beeo a gi de náaide ũ Luae. Ké Lua báaadàaàgu yáí yà? Gwa lá aà pópíio míde píi, aà àizeeo ní aà néo ní aafia pó a vío ní pó pó a vío píi. Baa ké àle taasike, à gí lé Lua náaikεε.

Lua ì séwano kpelewa ni? Lá Yobu ì yáke a zéwa, bóyáí yāvāipi aà lèii? Aà gbēna gbēon àaōo òè aa mè, tàae pó a kè go mé lé aà gbē. Beewa ò aale yágaga ní kōo, yápi ku lápi guoguo (3-31). Gbēon àaōpio lé felekaayāo o'ò. Yobu sō à gí an yá pó aale o beei, ò à yázāsímá à mè: Yázede kuo, váikεnao yá mé ì gé ae. A gí yá pó a gbēnao zèopíoi, ò à zè ní a tàaesaidεεo.

Gbēpāle yāsè lo, aà tón Elihu (32-37), ò àle wεεle à yá pó Yobu lé oo εεbo. A mè Lua ì yā'la zí gbēnazínawa lezaawà yáie, gbēe a fō o Luaè aà azía yáó séle siue sōo.

Gbezā ò Lua ledà yápiu azía sa (38.1-42.6). I we Yobuwao, āma à yāgbèagbεawà. Yobu yá pó a zāwàò dè sa, à yá pó á a gbadōo ò.

Lápi yá làa ní yá pó Yobu lè gbezāoe (42.7-17). Lua mè Yobu yá na de aà gbēnapíio pólá, ò à èa pó pó Yobu ví yāa kàfiè leε pla.

Setāu kōnikεa Yobue séia

¹ Gõee ku yãa Uzu bùsuu, aà tón Yobu. Gbẽmaae, a tàae vïo. A Lua vïa vï mé à mikè yãvãiwa. ² A negõeo vï gbẽon sopla, nenõeo gbẽon aaõ. ³ A são vï mèn àaasõõo lee sopla, yiongoõ àaa gẽo, zuo àaa sõo, zàa'inaõ àaa pla ní basõõo, mé aà zikenao dasi maamaa. Aà zõo de gukpe oi gbépiia. ⁴ Aà negõeo ì blekekõe be ní beo, aai ní dãepio sísi aa mo poble aa vëemiínõ. ⁵ Tó aa bleblè wa làa píi, Yobu ì ní sísi à gbábõné. I fele kockõ ì sa pò wí a pò kátèu à tékù o an baadee, ì me: Wiliõ dõo ma néo duunakè aa dèe ní Luao ní sõu. Maa Yobu ì ke gõõpii.

⁶ Gõõewa luabe gbãadeõ* mò sè Dii ae, mé Setãu kú ní guu. ⁷ Ǿ Dii ò Setãue: N bõ má ní? A wèwà à mè: Málè bebe, málè liaa dúniaue. ⁸ Ǿ Dii òè: N ma zòblena Yobu èa? Aà sáa kú dúniauo. Gbẽmaae, a tàae vïo. A ma vïa vï mé à mikè yãvãiwa. ⁹ Ǿ Setãu† ò Dii: Yobu n vïa vï pã nee? ¹⁰ Ni òliaaazi ní aà beo ní pò pò a vï gupiiõo lé? N báaadà aà ziu, ò aà pòo ligu. ¹¹ Ǿbõ na aà pòowa píi ò gwa, a yãvãi o n musue. ¹² Ǿ Dii òè: Ma aà pòo nãne ní zí píi, ãma ñsu òkã aà mewao. Ǿ Setãu bõ Dii kíi.

¹³ Gõõewa Yobu negõeo ní aà nenõeo lé poble, aale vëemi ní vïi be. ¹⁴ Ǿ gbẽe mò Yobu kíi à mè: Zuo lé sapa mé zàa'inaõ lé sè ble ní sae, ¹⁵ ò Sebaõ lèlemá aa ní naaa wà tàò, aa ní dãnaõ dède ní fëndao. Mámè ma bõ mado, ma mo a baokpainè. ¹⁶ I yã'o a làao, ò gbèpãle mò à mè: Lua sù n sã kpãsaõwa, aa tekù, an dãnaõ gága. Mámè ma bõ mado, ma mo a baokpainè. ¹⁷ I yã'o a làao, ò gbèpãle mò à mè: Kaladeõ kòkpaalè gáli aaõ, aa mò lèlè n yiongoõwa,

* **1:6** N Ebelu yáo wà mè Lua néo. Daa 6.2 gwa. † **1:9** Zia 12.10

aa ní dānao dèdè ní fēndao. Mámε ma bo mado, ma mo a baokpainε. ¹⁸ I yá'o a làao, ò gbēpāle mò à mè: N neḡōεo ní n nenōεo lé poble, aale vēemi ní vīi be, ¹⁹ ò zàa'ian gbāa kàka à bō guwaiwaiu, à sù ní kpé gola síiōwa, ò à kwè kà népiola, aa gāga. Mámε ma bo mado, ma mo a baokpainε.

²⁰ Yobu fēle à a ula ga kè, à a mi bō. Ǿ à wùle a gbεeu à misiile Luaε ²¹ à mè:

Ma bo ma da gbεeu oḡiie,

mé má εa ta oḡiie.†

Dii kpàa, ò à εa sia,

ma sáaukè ní Diio.

²² Apīi guu Yobu i duunakεo, i Lua tàae eo.

2

Setāu kōnikεa Yobuε ḡēn plaade

¹ Gōōewa luabe gbāadepio εa mò sī Dii aε mé Setāu kú ní guu. A zè Dii aε, ² ò Dii aà là à mè: N bo má ni? A wèwà à mè: Mále bebe, malé liaa dúniauε. ³ Ǿ Dii òè: N ma zòblena Yobu èa? Aà sáa kú dúniauo. Gbēmaae, a tàae vío. A ma vía ví mé à mikè yāvāiwa. Baa ké n ma swāfèè, ma músi kpàaàzi pā, à ḡi ku tàaesai e tia. ⁴ Ǿ Setāu òè: Kemεε, má kenε. Pó pó gbé ví píi a kpa a misia yái. ⁵ Ǿbo na aà mewa n gwa. A yāvāi o n musuε. ⁶ Ǿ Dii òè: Ma aà nāne n ozi, āma n̄su n̄ aà deo.

⁷ Setāu bō Dii kīi, ò à sáne vāi zī Yobuwa sea za aà kèsewa e à ḡè pè aà minanguo. ⁸ Ǿ Yobu tàaso sè à ḡè zòle tufua, àle azia waò. ⁹ Aà na òè: Nyō ḡi n̄yō ku tàaesai e tia yà? Yāvāi o Lua musu, ní ga. ¹⁰ Ǿ a òè:

† **1:21** 1Tim 6.7

Nlɛ yā'o lán nɔɛ sɔŭwa. Maa wáɔ e Luawa, wá vāi e bo yó? Apíi guu Yobu i duunake a yā'oa guuo.

Yobu gbɛnaɔ mɔa aà gwai

¹¹ Ké Yobu gbɛna gbɛɔn àaɔɔ taasi pɔ aà lèɔ bao mà, an baade bɔ a be aa kɔ kàaa, ɔ aa gè sósobi keiè, wi aà nòse níniè. An tón ke: Temani gbé Elifaza, Sua gbé Bilidada ní Naama gbé Zofaao. ¹² Ké aa aà wɛpà za kàaa, aai aà dɔ bo, ɔ aa ɔɔbɔ, baade a ula ga kè, ɔ aa bùsu dā zù musu ní mia. ¹³ ɔ aa z̀lɛaàɔ tɔɔɛ gɔɔ soplá fáane ní gwāasínao. An gbɛe i yāe oèò, asa aa è lá aà wɛnakea kè zɔɔ maamaa.

3

Yobu sakaa a igɔɔu

¹ Bee gbɛa Yobu yāsè à sakà a igɔɔu ² à mè:

³ To ma igɔɔ bāde

gwāasína pɔ wà mè wà ma iupi.*

⁴ To gɔɔpi lí gusia ũ.

Kua musu Lua su a yādao,
asu to gupuuo.

⁵ To gusia nínií kūaa gɔɔpiwa,
to luabesiana kúlewà,
to gusia gèele daala.

⁶ Gwāasínapi sɔ, aà siakū maamaa,
wasu da wè gɔɔ guu bo,
wasu nao mɔ gɔɔ guuo.

⁷ To gwāasínapi fiikū,
gula su àɔ dɔ gɔɔ beeo.

⁸ Pɔdamade pɔ aali tó íatɛ gupuuo
láaizií gɔɔpiwa.

---

* 3:3 Zel 20.14

⁹ To a gudɔleia saanaɔ siakū,
wi gudɔa dā pā, gu a kēo.

¹⁰ Asa gɔɔpi i ma da neasakpe zé tamεεo,
a tò ma wεsɪ taasile.

¹¹ Akεa wi ma i γε ũ yāao ni?

Býyāi mi bɔ gbεεu mà ta gɔ̃ɔo ni?

¹² Akεa wà ma kpa gbáai?

Býyāi wà yó kpaa má m̃i?

¹³ Tó ma ga yāa, d̃s má kú kílíkili,

d̃s ma i'ò ma kámabò

¹⁴ ní kíaɔ ní dúnia lεdamade
pó aa kpé zio kèke dò níziεo,

¹⁵ kía pó aa vua kàaanziɔ,

mé aa ánuusu kà ní kpé paio.

¹⁶ A maa yāa wà ma ví lán nɔbɔleawa,

lán né pó mò gè, i dúnia eowa.

¹⁷ Wek̃i vāikenao ì ní zɔa tóu,

mé yèεsaideɔ ì kámabou.

¹⁸ Z̃iz̃ɔ ì íampak̃i e we,

aali ní wεtānaɔ lɔɔ ma lɔɔ.

¹⁹ Gbāadeɔ ní táaaɔ ku we pii,

mé zɔ líɔ de a dii pó ũ we lɔɔ.

²⁰ Býyāi Lua ì gupu wēnadeɔne

ní gbé pó an nòse òɔkpaaci?

²¹ Aai wεεε ga mó ní sé, ìli mɔɔ,†
aaɪ kpálek̃ei de lá w̃i ke ɔdaila.

²² Tó aa gè t̃énau, an pɔ ì ke na,
an nòse ì yáab maamaa.

²³ Gbé pó d̃s gu pó á kúuon ma ũ,

---

† 3:21 Zia 9.6

Lua kaa liamazi gupiiu.

²⁴Wea zàũzaũ mé ma poblea ũ,
ma aaukea ì bɔle ma léu lán íwa.

²⁵Yá pó má a vía ví mé ma le,
yá pó ma ká gũ mé pĩlaa.

²⁶Má kú niεo, má kú kílikilio.
Mi e kámabòo, gili mé gẽmagu.

4

Gbé pó Lua ì aà toto mé báaa ví

¹ Ǿ Temani gbé Elifaza yázāsìwà à mè:

²Tó gbé wɔɔ fɔ̀ yá'òne, níyɔ menaðoa?
Asa ma lé a fɔ̀ àɔ kpaaũao.

³Gwa, n lɛdà gbéɔwa dasi,
n gbé pó an yèεε làaɔ gbà sɔ.

⁴N yá gbé pó lé fuɔ̀ sè lesi,
n gbé pó naaleaɔ gbà gbāa.

⁵Ké yá n le sa sɔ, ríε fu,
ké à n le, ɔ̀ bìli n kũ.

⁶N viakεa Luaε lí tó n mi àɔ daa íao lé?
N kua tàaesai lí tó n nòse àɔ daa doũo lé?

⁷Làasooke!

Déme i yāe keo, ɔ̀ à mĩdei?

Gbẽmaa ku má ɔ̀ wà aà suumpai?

⁸Gbé pó vāi sa pà à yākele tɔ̀wà,
mále e bee mé ì bɔlèè.

⁹Lua lé'iana ì aà midε,
aà pɔ̀bɔa a níu ì aà tòbɔzɔ.

¹⁰Aà kāaa lán nòɔmusuwa lé i ká,
Lua ì aà swaa é'èè.

¹¹I ga lán nòɔmusu pó nò wèεε kùawàwa,
aà néo i fāaa.

- 12 Yákpáina m̀̀a íana guu,
 yápi feena g̀̀e ma swáú,
 13 ɔ̀̀ɔ̀ p̀̀o mále nana yàaa o gwáasina,
 ɔ̀̀ɔ̀ p̀̀o iz̀̀ɔ̀ daa gbéola.
 14 Via ma kũ, mále lualua,
 ma m̀̀e búu lé dee.
 15 Íana ma oa pà,
 ma m̀̀eká f̀̀e s̀̀i.
 16 A z̀̀e, mi a taa d̀̀o,
 p̀̀opi ku ma ae,
 ẽ ma aà loo kpáina mà à m̀̀e:
 17 Gb̀̀enazina yá aoo na Luaee?
 Déme a f̀̀o ào z̀̀ea a Kena aeí?
 18 Lá Lua lí a malaikao náaikoo,
 mé ì a z̀̀òblenapio tàae e,
 19 wa wá gbé p̀̀o wá me de g̀̀i kpé ù,
 mé wá daalea de bùsu giina ù,*
 wí wá suumpa lán kitolowa p̀̀o oa?
 20 Za koo e oosi gbéoo ì gaga,
 aaí sáale e ɔ̀̀ɔ̀pii, wíli ní f̀̀ankoo.
 21 Lua ì ní kpépi gbapele woloné,
 ẽ aaí ga ɔ̀̀nokúsai.

5

- 1 Lezu sa ñ ma, tó gb̀̀ee a wema.
 Malaika kpele ñyoo liliwài?
 2 Soũ ì ga a yákuáño yáí,
 m̀̀isaide ì kpagua a wedbanee yáí.
 3 Má è soũ z̀̀inap̀̀e,
 ẽ z̀̀inapi ỳ̀ò kándo.

---

* 4:19 Daa 2.7, 3.19

4 Àà néò kè aafia zéwa,
wí n' yá málené yákpalekekí,
gbèe lí zérínò.

5 Nòandenaò aà buapòò blè,
baa pò pò à lekka ìlì,
imidenaò lùà aà àizeì.

6 Yá'ia lí bòle bùsuwao,
yá'oma lí bòle tòlewao.

7 Kási lá tekona gea musu sea vío,
màa gbé pò wa ì píi ì yá'ia e.

8 Tó máme sò, má gbea Luawa,
mí a yá kpále aà gèzì.

9 I yázòò pò wa fò a gbadòò kè,
wa fò aà yábònsaekèò lé dòò.

10 I to lou ma dúniaw,
ì to a í dagua sèsaou.

11 I gbé kpèenaò se lesì,
ì oosisinaò da pònau.

12 I yá pò kònideò lé yá gboo,
ké an ò su àò báaa vío yáí.

13 I ònònaò kú n' kònikea guu,*
ì to yáfuangbanaò ledama kè pã.

14 Gu ìò siané fãane,
aai ò malemale ìatè gbãa zá lán gwáwa.

15 I taasideò bò ga lézì,
ì n' bò gbãamònedèò òzì.

16 Ayámèto gbãasaideò wé aò dòaàzi,
yákpaanlakenaò i kè kyó.

17 Báaaden gbé pò Lua ì aà toto ù.

* 5:13 1Kln 3.19

Tó Gbãapiide lé n swāgaga, ńsu gio.†

18 Asa ì gbé ké'la, ɔ ì aà bɔ gwa,

ì gbé wíwi, ɔ ì aà gbágbã.‡

19 A n bɔ taasiu gēn soolo,

baa tó a dea, a n neo.

20 A n si gawa nɔana gɔɔ,

a n bɔ fēnda lézi zilau.

21 Dii a kàedanzi ké wasu yāɔmao yái.

Tó músi m̀, vía a n kūo.

22 Nyɔ músi ní nɔanao yáalo,

nyɔ víake wàioneo.

23 Asa á kɔ yāma ní gbɛɔ, n bú a gbɛ kao,

nyɔ na ní sēanɔɔɔ,

24 níɔ dɔ ké n ua aɔ na.

Tó n ge n kpásau, pɔe a késāo.

25 Nyɔ dɔ ké n néɔ aɔɔ dasi,

n buiɔ ligua lán sēwa.

26 Nyɔ zikūe, ní gbasa ga

lán ése pó wa kè a gɔɔwawa.

27 Ké wa ɔlì yápiu, lá wá èn we.

Yápi sí, ní dɔ nzia yá ũ.

6

Yobu zɔada a gbēnawa

1 Yobu yázāsìwà à m̀:

2 Tó wa fɔ zaada ma yā'ɔmau wà yɔ,

tó wa fɔ músi pó ma le yɔ lé,

3 a gbia aɔ de ísiale ũfāala.

A yái tò ma yāyaaa'ò.

4 Gbãapiide kao ma kū,

† 5:17 Yaa 3.11, Ebe 12.5 ‡ 5:18 Oze 6.1

a sɛwɛ lé taale ma nisinau.

Pó pɔ́ Lua í ìadaomáɔ́ ìiamazi.

⁵ Tó zàa'ina sɛ̀ è lé ble, í wiilɛɛ?

Tó zu lé pèlɛ tàaaɔ, í ɔ̀lɔbe?

⁶ Wí pɔ́ sùusuu ble wisisaie?

Kogbepuana í ìɔ nae?

⁷ Ma nisina ye ble bee taaiɔ,

í to ma gua àɔ ye kpaaɛɛ.

⁸ Tó ma yá pɔ́ má gbèa è lé!

Lua ma ka yá pɔ́ ma wé dɔ́ipiwa.

⁹ Lua ma suumpa lé!

Aà ɔ̀tɔa aà ma gyawil!

¹⁰ Ma nòsɛ i gbasa níni,

ma pɔ́ iɔ na,

baa ké ma wāwā gi ku,

asa mi lelekpa Lua pɔ́ a kua adoazio.

¹¹ Ma yèèè kà mà gi màɔ kue?

Ma wèni gɔ́a kà mà menakɛɛ?

¹² Ma gbāa kà gbewa yà?

Ma mɛ á mɔgotè yà?

¹³ Má fɔ́ kaakaanake lɔɔ,

wà ma bɔa maa zé tà.

¹⁴ A kù pɔ́siade gbènaɔ gbèkɛkɛè,

ké asu viakɛa Gbāapiideɛ too yáí.

¹⁵ Ma gbéɔ náai de lán swa pɔ́ a í ì bawa,

lán swa'ona pɔ́ a í ì gèzɛawa.

¹⁶ I pa buzie, a í ì ke dùuduu

lougbe ní nɛɛzio yɔa yáí,

¹⁷ ɔ́ a í ì ba saɛ, a ɛ ì tékù,

a í ì sǎalɛ íatè gbāa zá.

- 18 Tágεnao ì kē zéwa,
aaí sí guwaiwaiu aa ga we.
- 19 Tema tagεnao ì í wεεε swapiu,
Seba laatanao wé Ìo dō ípizi.
- 20 Tó aa kà, an gεε ì gō kpá ní wéi,
aa í'ea náai ví we, ò tãmaa ní né.
- 21 Maa ápio sō, mi pœ ewáo,
ké a yāpāsí pó ma le è, vía á kú.
- 22 Ma pœ gbèawá yà?
Má òé à ma gba pó á gbāa léu yà?
- 23 Ma mè à ma bō ibεεo ozi yà?
Má òé à ma si gbé pásíowae?
- 24 A yá pó ma zāwà ołmεε,
í ma wé kémεε, mí níε.
- 25 Yázede oané mé zεví,
ãma ma bèε pó á bō zεvío.
- 26 A ye yáasi pó má kèo bèεbo yà?
I tãmaasaide yá gwa yāboε ũ yà?
- 27 A líkpa netone sea yá musu,
á á gbēna kpámá oda'ea yái.
- 28 A yá na, à lili à ma gwa.
Ma wé ao pe á wéu, mío εεtoéa?
- 29 A sue! Asu ma yá gwa koleao.
A εa làasooke, ma yá mé zεví.
- 30 Ma ledà yākpaanlau yāae?
Má yāvāi dō noa?

7

Yobu zɔadɔa Luawa

- 1 Gbēnazina kua dúniauá dēεε.

Àa kua de lán gbèwina kuawae,
² lán zo pò lé ue nide kuawa,
 ge gbèwina pò a wé Ìbò a aseai.
³ Ma luakpama mé kua pã ù m̀ó ní m̀o,
 Lua ma da taasiu gwá ní gwáo.
⁴ Tó ma wule, mi me má fɛle bɔe ni?
 Gwãasina Ìbò gbàa, miò pelembo e gu ge d̀ò.
⁵ K̀ò ní b̀otεεo fifi ma mewa,
 ma mɛbaa kàsaakù, Ìbò ibò.
⁶ Ma g̀oòò Ìbò gẽ ní bao lán zwàatãna k̀oòzuawa,
 Ìbò gẽzεa wεd̀o p̀ó sai.

⁷ Lua, d̀õ ké ma wēni de lán lé'ianawae,
 má aafia'e bau Ìbò.
⁸ Lá níle ma e, níỳõ ma e Ìbò.
 Nỳõ wékpalemazi, kási máò ku Ìbò.
⁹ Lá luabεpuana ì gusike à gẽzεa,
 màa gbé pò tà bεdau lí fεleo.
¹⁰ Ili εa su a bε Ìbò,
 aà yá lí d̀ò aà bεdegu Ìbò.
¹¹ Ayãmεto má a lé kpaauò,
 má yá'o ma yeelεa guu,
 má zɔaka ma ǹsε ò̀kpaayáí.
¹² Isia ge kp̀ò gb̀enɛn ma ù
 ké ni ma d̀óaa?
¹³ Tó ma m̀è ma lii a ma s̀õ dadou,

ge ma wúlebo a ma ǹsε nínimεε,
¹⁴ ò ni to vía ma kũ nana guu,
 ni to gili gẽmagu wépfungu'eau.
¹⁵ Ma waa fía a kemεε na de ké beea,
 ga maamεε de ma wãwãε beea.
¹⁶ Mi saka ma wēnigu,

má ye màò ku gɔɔpiio.
Ma tó tɛɛɛ, asa ma kua ku pɔɛ léio.

17 Bón gbɛnazina ũ ké niò aà káfi,
niò làasookɛ aà yáwai?*

18 Niò aà tàasika lá gu lé dɔ,
niò aà lɛ n̄ aà gwa gɔɔpii.

19 Nyɔ̄ n wé woa baa yɔɔ
mà e lé'i mó yá?

20 Ma duunakè yá? Bó má kènɛi?
Gbɛnazingwana, àkɛa n ma kɛ n pɔɔɛa ũi?
Ma gɔ̄nɛ aso ũ yá?

21 Bóyái nili ma tàaɛɔ kɛa
n̄ ma duuna woloao ni?
Asa má gɛ̄ tɛ̄nau tia, máò ku lɔo,
nyɔ̄ kpálekɛmazi, nyɔ̄ ma eo.

8

Baade i a tàae gbɛ'eɛ

- 1 ɔ Sua gbé Bilidada yázásiwà à mè:
2 Nyɔ̄ yá bee taa o e bɔɛ ni?
Nlɛ yábɔlɛ bùuu.
3 Lua i yázɛde fuangbaa?
Gbãapiide i yámaa bãɛa?
4 Lá n n̄éɔ duunakèè,
a tò aa n̄ tàaɛɔ gbɛ'è.
5 Tó n Lua kíi wɛɛlɛ,
mé n sùuugbèa Gbãapiidepiwa,
6 tó n̄ gbãsí vío mé n̄ maa,
baa e tia a fɛlɛ n wɛnagwa,

* 7:17 Soũ 8.4, 144.3

i n be yá gǫgōne a zéwa.

⁷ N gwea káau a keεε pɔe ũo,
n gwea gbεzã aɔ káfia ví maamaae.

⁸ Gbé zio la,
ní ōno pɔ an dezio kpálekèi dō.

⁹ Asa né zíanaon wá ũ, wá yãe dōo,
wá kua dúniau ì gēzεa lán uenawae.

¹⁰ Gbé zipio yá a n wé kēo lé?
Aa ní nòse guu yã'onε.

¹¹ Kεfu ì ke maa dānasaie?
Fee ì zōkū isaia?

¹² Tó wi zōo, baa ní a lá'isikεo,
a lá ì giigaga àa de sēola píi.

¹³ Maa a de ní gbé pɔ Lua yá sãaàguo,
beewa tãmaa a luayādansai né.

¹⁴ Sɔuba nian do ò ì a náaike,
dānsaba ò ì gbãa'ewà.

¹⁵ I sōkpale bapizi,
ò bapi lí fɔ aà kùo.
I didi bapiwa, ò bapi ì fua.

¹⁶ A gōnao ì dagua káau
lán lí pɔ ò í ví íatē gbãaiwa,

¹⁷ ò a zínao ì fiakōi gu gbεdeu,
ì gē gbεou.

¹⁸ Tó wa ga wòε a pékí,
gupi ì lelekpaaàzi à mε:
Má n dō yãao.

¹⁹ Zé pɔ a sèpi pɔna lén we,
ò pɔpáleo ì bolε tɔlepiwa.

²⁰ Lua lí gí tàesaidezio fá,

mé ìli vāikenaᵋ gba gbāao.

²¹ A to òn yáalᵋ tia,

ní kúkuake.

²² A wida n zangudeᵋwa,
gbēvāipiᵋ be a gō bezia ũ.

9

Lua gbāa demala

¹ Ǿ Yobu mē:

² Sīanaε, má dō màa.

Kpelewa gbēnazina yá aᵋ na Luaεi?

³ Tó gbé ye lekpaakeaàᵋ,

yá mēn àaa sᵋo guu a fō mēndo zásiwàᵋ.

⁴ Aà òᵋ kè zài mé aà gbāa zōᵋ.

Démε a fō giè, ade i bᵋ aafiai?

⁵ I gbèsisᵋ sᵋ, aaliᵋ dōᵋ,

ì ní fuangba ní pᵋkūmao.

⁶ I tᵋᵋle lualua à sᵋ,

ì to a gbapeleᵋ ziazia.

⁷ I yā'o ìatēε, ò ì gí bilēi,

ì pᵋku saanaᵋla.

⁸ Ǿmε musu kpàle ado,

ì táa'o ísia ikooaᵋwa.

⁹ A saanaᵋ kè gudoᵋ,

Kífēnena ní Ko neadeo*

ní pᵋ pᵋ kú gεmidᵋkii oio píi.

¹⁰ I yāzᵋke, wili fō dᵋᵋ,

ì yābᵋnsaᵋ ke, a lé vᵋᵋ.

¹¹ I gēmala, mili aà eo,

ì gēzεa, mili aà wépao.

¹² I pᵋ símá, démε a fō gièi?

---

* 9:9 Amᵋ 5.8

Démε a f̄s oè, b́ó r̄le ke màaii?

¹³ Lua lí to a p̄okũma kp̄àleo,
baa Ìlen̄ob̄o z̄s̄† don̄ledēo vl̄ànàùè.

¹⁴ Mapi s̄s̄ má f̄s yá z̄āsiwàè?

Má f̄s l̄εkpaakēaàn̄oè?

¹⁵ Baa tó ma yá na,

má f̄s wewào.

Ɔmε ma yákpalek̄ena ũ,

sema mà s̄uugbeawà.

¹⁶ Tó ma l̄εz̄uààzi mé a wèa,

a yāmaae? Mi sio.

¹⁷ I ma gb̄ēgb̄ē yá ȳona yáie,

ì ma ke'ia kp̄élek̄p̄ele p̄ā.

¹⁸ Ili tó ma wek̄ii eo,

ì ma tó ní n̄èsep̄usuoe.

¹⁹ Tó gb̄āa yáε, aàpi mé z̄s̄o.

Tó yá ḡōḡōae s̄s̄, démε a aà sísii?

²⁰ Tó ma m̄è ma yá mé na,

ma lé a yādamalae.

Tó ma m̄è má tàae v̄io,

a ma ε̄eboε.

²¹ Má tàae v̄ioa? A yāe v̄i lo,

m̄i saka maz̄ia w̄ēni.

²² Yā doūε, asa lá m̄ále o,

ì tàaesaid̄ēo ní gb̄ēv̄āio mid̄e p̄ii.

²³ Tó yá m̄ò ga ìné k̄ándo,

ì tàaesaid̄ēo láanikē ní yā'ea guu.

²⁴ Tó bùsu ḡò gb̄ēv̄āio ɔz̄i,

ì p̄óku yákpalek̄enāo w̄éae.

Tó aàpi no, dé ni?

---

† **9:13** Isa 30.7

25 Ma gɔɔɔ gɛ̃a wãa de bàalenala,
aale tá ní bao, a kee nao.

26 Aale gu baa ví lán kefu gó'ilenawa,
lán kúu sua pówawa.

27 Baa tó ma mè má yá pó má kúa bɔ ma nòseu,
mí a oa wee mà yákpáinadó,

28 ma wāwā a iwāa ka ma pɔae.

Má d̃ ké n̄ỹ to yá bɔmanɔ nao.

29 Lá wàle ma gwa tàaede ũ,
bóyāi má ìada maziawa pã bi?

30 Baa tó ma zu'ò ní mɔsɔnao,
ge ma a ɔ p̄ipi ní kasagb̄o,

31 n̄ỹ ma zu è p̄eleadeue.

Baa ma pɔkasaɔ aao ye ma ḡiyāio.

32 A de gb̄enazina ũ lamawao.

Má f̄ yázāsiwà

wà gbasa gé yákpalekek̄i s̄anuo.

33 Tó gb̄e kú wá k̄o ũ,

aɔ iko víwá wá gb̄ɔn pla wápii,

34 i àà go'ɔ ze lé,

v̄ia z̄o pó mále keè a gé ae bo.

35 Má víakeè bo, mí yā'o,

asa má d̃ maziawa,

má de lá wàle ewao.

10

Ma dea yái Lua tò wà ma ii

1 Ma kpasa ní ma w̄enio,

má yá pó má kúa o sa.

Pɔsia guu má yāb̄le sa.

2 Má o Luae: Nsu yādamalao.

Yá pó ní èa om̄e.

³ Gbãamɔa mapi n ɔgbεε kàngu yà?

N bɔ ma kpε,

ɔ n ze ní gběváiɔ lekpaafíaoa?

⁴ Wá wé dou yà?

Gudoũ ni e ní gběnazínaoa?

⁵ N wěni geseũ lán wá pówá yà?

N kua muaa ní wá gběnazínaɔ yà?

⁶⁻⁷ Lá ní dǎ taaeden ma ũo,

mé gběe ku aà ma bɔ n ɔzío,

a yáí n kpálekè ma yāváiɔi,

n ma duuna tàasikàa?

⁸ N ma ikàsa ní nzia ɔo,

ɔ níyɔ ɛa n ma tòbzɔ saa?

⁹ Ké n ma ke ní bèleo, a yá dɔngu.

Nyɔ ɛa n ma ke bùsuti ũ lo yà?

¹⁰ Ni ma kása nɔ'itēna ũ lán ví'ipuwao lé?

Ni to ma i lán ví iawao lé?

¹¹ N b́aa ní bàasio dàmala,

n ma wáɔ pèpekɔwa ní kíɔ.

¹² N gběke guu n ma gba wěni,

n ma dǎa, n ɔkù ma nisínala.

¹³ Ma n làasoo dǎ sa,

yá pówá n sɔun ke:

¹⁴ Tó ma duunakè, niɔ wétemazi,

nili tó ma bɔ pã ma taaeɔ yá musuo.

¹⁵ Waiyoo mapi, tó taaeden ma ũ.

Baa tó ma yá na, má fɔ mida íao,

asa wí ma kũ, taasi ma kũ gbãa.

¹⁶ Tó ma su midà ía,

ni lolemazi lán nòɔmusuwa,

ní ɛa n n gbãa bɔnsae mɔmεε.

- 7 Nyõ fõ ñ Lua asii dõa?
 Nyõ bɔ Gbãapiide zõɔke léwae?
 8 A lesi de luabea, nyõ ke kpelewa ni?
 A zã de bedaa, nyõ fõ ñ dõe?
 9 A zõɔ de tɔɔlea, a lé vïo,
 a yàasa de ísïaa maamaa.
 10 Tó à mò gbé kù a dàkpɛu,
 mé àle yákpalekeaàno,
 déme a fõ gii?
 11 A mɔafilideɔ dõ fá!
 Tó à vāikea è, ìli a yādao lé?
 12 Lá zàa'ina lí ne'i gbēnazina ũo,
 màa nòsesaide lí ònɔkũo.
- 13 Tó n n nòse wè Luae,
 mé n ɔsè musu wabikea guu,
 14 tó n nzia gà duunae,
 mé yāvāi i zõlekii e n beo,
 15 n mi aɔ daa ía sāsai,
- nyõ zedɔ vīasai.
 16 N taasi yá i sāngu,
 a dɔangu iɔ de lán í gēa zéawa.
 17 N kua i teke de fáane íatēa,
 gusia pó ní kúu i pu lán gudɔawa.
 18 N sɔ aɔ dilea, n nòse iɔ daa dou,
 n laai aɔ kpalea, níɔ i'ò ní a nao kau.
 19 Nyõ ɔli nziau,
 gbēe yá a iwāa ka n pɔao,
 baade a wɛele àɔ nanno.
 20 Gbēvāiɔ yiongo lébaa dõa,
 aa bɔkii eo, yá pó gònéné mé ga ũ.

12

Lua mé gbāa ví

¹ Ǿ Yobu yāsè à mè:

² Sīanaε, áμε a maa gbéǵne sa lá!

Ǿ áλε e tó a ga, ǵno mīden we.

³ Mapi sǵ má nǵse ví lááwaε,

má késāaázio,

déμε a fu yá pǵ áλε ǵwai?

⁴ Ma gbé pǵ ma lezù Luazi a wèa,

ma gǵ pǵ yáalǵa ũ ma gbēnaǵne.

Ma gbé pǵ ma yá na mé má tàae vío,

ma gǵ pǵ yáalǵa ũ.

⁵ Gbé pǵ aa ku niεniεǵ

ǵ gbé pǵ músi ní léǵ gwa pāε,

aaǵ saka gbé pǵ kpàguaǵgu.

⁶ Gbéblenaǵ sǵ aaǵ zǵlea ní be ní laaiwa,

lualewena pǵ an gbāa de ní lua ũpǵ ǵ ku dǵdǵa.

⁷ A γε nǵbǵ la, aai yādaé,

à gbea bāǵwa, aai oé.

⁸ A yā'o ní tǵleo, i ǵno daé,

à to kpǵ sέle siué.

⁹ Pǵpǵ píi, an kpele mé gí dǵi

ké Lua mé pǵpii kè ní a gbāoi?

¹⁰ Pǵpii wēni ku aà ǵzίε

ní gbépii nisínao.

¹¹ Lá léna ǵ pǵ í dǵ,

màa swá ǵ yá dǵkǵε.

¹² Gbé zǵ mé ǵno ví,

gbé pǵ wē kèǵ wé mé zēa.

13 Ɔno ní gbãaoá Lua póε,
 ɛdamá ní wεzεo i bo àà kíε.

14 I pó gboo, wíli fĩ kèkεo,
 i zεtańε, wíli fĩ wεo.

15 I lou zε, gu i giigaga,
 i to loupoo fĩ, tooε i foofĩ.

16 Aàpi mé iko ví ní denlao,
 gbēsāsānao ní gbé sásāo ku àà ɔzĩ nípiε.

17 I to ɛdamadeo ta kyalesai,
 i to yákpalekenaoo gō mīsaideo ũ.

18 I gala pó kíao kpà gbéone polo,
 ɔ i beɛona ye kíapione.

19 I to sa'onaoo ta kyalesai,
 i gbé pó an zína pèleo fuangba.

20 I to náaideo lé gō kpaaŭa,
 i yázedōa si maezōowa.

21 I saike kpalablenawa,
 i neḡōnaoo gōkebooo polomá.

22 I asiiyā pó kú gusiau biiwàné,
 i bo ní yá pó wa a gbadōoo gupuu.

23 I to buio tooo, ɔ i ní midε,
 i to aa ligua, ɔ i ní fáaa.

24 I to dúnia doanaoo gō mīsai,
 i to aa sásā gugii zεsaideu.

25 Aaĩo ɔmalεmalε gusiau filiasai,
 aaĩo talaatalaabo lán idenaowa.

13

Yobu ye yá'o ní Luao

¹ Ma wé yápi è píi,
 ma swá mà ɔ má dè.

² Lá á d̄sa ví, mà má d̄sa ví s̄s̄,
i ke má k̄és̄aaázi no.

³ Ama Gb̄apiide ò má ye mà yā'òè sa,
má ye gé ní ma yáó Luawaε.

⁴ Apio s̄s̄ i εε liamazi,
gyāegwan giaon á ū ápii.

⁵ Tó á lé kpaaua yāa lé,
wa á dile òn̄on̄o ũε.

⁶ A ma yáze ma,
à swáε ma yázāsiawái.

⁷ Yázεsai ò á o Lua ḡεε ũa?
Sásayā ò á o Lua gbεua?

⁸ A yānakpa Luawa yà?
A yāsiaàn̄o yà?

⁹ Tó à wetè á yái, a b̄án̄o nae?
A d̄εwà lá wí d̄ε gb̄ēnaz̄inawawa yà?

¹⁰ Tó ále yānakpawà a gbad̄sai,
a á swágagaε.

¹¹ Àà z̄ōke a kàadaálo lé?
Viakεàè a t̄wáo lé?

¹² A yā'onεóá t̄ufuε,
yá p̄o a giyyèoaá p̄εεε.

¹³ A n̄ilemεε mà yā'o,
yá p̄o a ma le à ma le.

¹⁴ B̄óyái má az̄ia pa swaai?
Máo a w̄ēni naa ma òz̄i yà?

¹⁵ Gwa, a ye ma dεε, ma wé d̄o p̄ei bo.
N beeo má gí ní maz̄iao àà aε.

¹⁶ Bee a ma b̄o,
asa àà yādansaio we m̄o zε àà aεo.

17 A laaido ma yáwa maamaa,
à swásemazi.

18 Ma yá pò má o zé kàle,
má dõ ké ma yá nae.

19 Démε a f̃ b̃b̃omañi?
Tó wa f̃, má nílee, mí ga.

20 Lua, yá mèn plaε beeo kemεε,
má ulεneo.

21 N n o goa,

ńsu to iwāakamp̃o kãadamalao.

22 Bee gbea lezumazi, mí mó,
ma gba zé mà yã'o, ní yázâsia.

23 Ma yãvãio ní ma tàaeo kà ũmai?
To mà a tàae ní ma duunao dõ.

24 Akεa níle nzĩa ulεmεε,
níle ma dile n ibεε ũi?

25 Lakεε pò lé íanse ò ní ye wíwíawí?

Sè gii ò ní ye é'ea?

26 Ni yá'íkpaá,

ni ma èwaasogoo duuna wi ma musu.

27 Ni ma daliu,

ni ma táa'oa lé dameεε,

ni wéte ma yãvãio píi.

28 O ma gõ lán pò vlãa pò li àle lélélélewa,
lán p̃kasa pò bleo lé blewa.

14

Gbēnazina kua wēnaū

1 Gbēnazina i b̃o ñoε k̃iie,
aà wēni kuluū, ilĩo ku yákelesaio.

2 I pia lán lávuwa, i giigaga,
i gēzea lán uenawa, ilĩ gēgēo.

³ Gb^é bee taa ò nýò w^édòè
 ò yákpalek^éaànoa?

⁴ Gb^é gb^álea a f^ó né gb^álesai io,
 baa do.

⁵ N gb^énazina g^{oo} d^ílèè,
 aà m^o dasile de n yá ù^é,
 n aà w^é lé dàè, a f^ó v^íao.

⁶ W^éwowà ò aà to we,
 e aà g^{oo} pa lán gb^èwinawa.

⁷ Baa lí ì saase,
 asa tó wa z^ò, ì ^éa vl^ápa^é,
 mé a vl^á dafupi lí g^ole^o.

⁸ Baa tó a z^ína zik^ù t^{oo}le guu,
 mé a mi^ona gà t^éénau,

⁹ tó à í g^ímà, a b^ole^é,
 a g^onak^é lán lí p^o wa bàwa^é.

¹⁰ Tó gb^é gà s^ó, ì w^úle^a t^élele,
 ì tá, ìli^o ku l^o.

¹¹ Lá ísida'ì ì lao,
 mé swa'ì ì ba à g^éze^a,

¹² màa gb^énazina ì w^úle, ìli f^éle l^o.
 E luab^é g^é à^o kuo, a vuo,
 a vu ní ipioo.

¹³ Ny^ó ma ul^é b^édauo lé?

Ny^ó òkumala e n p^o w^ééao lé?

G^{oo} dil^ém^éé we, ma yá ì gbasa d^ongu.

¹⁴ Tó gb^é gà, a ^éa à^o kua?

Tó màa^é, ma w^é a^o d^o ma vuai
 ma d^ékaa guu g^{oo}pi^é.

¹⁵ Ny^ó l^ézumazi, mí wema,

ńyõ n pɔkɛa ea nide.

¹⁶ Tia ńle wéte ma yãkɛaɔi,
gɔɔ bee ńyõ ma duuna yãda lɔɔ.

¹⁷ Nyõ ma tàaɛɔ ka bɔɔu, ní ye ñ dile,
ńyõ kán'ɔ lé ma vãikɛapiɔwa.

¹⁸ Lá gbèsisí ì gboo à yóɔle,
mé sísí musu gbè gbènɛ ì sɔ,

¹⁹ lá swa'i ì gbɛ yɔɔ,
mé í ì búsú séle taò,
màa ni to tãmaa gbènazina né.

²⁰ Ni gbãamɔè, ñ ì tá, ìli su lɔɔ,
ni to aà ánuato, aà wé ì lile.

²¹ Tó aà néɔ gò gbé gbiao ũ, a mao,
tó gbé yáfūnaɔne sɔ, aɔ dɔɔ.

²² Wãwã ñ aɔ ma ado,
aàzía ó ñ aɔ dɔ.

15

Vãikɛna lí bɔ pão

¹ Ǫ Temani gbé Elifaza wèwà à mè:

² Ǫnɔna a yãpã gii bee taa oa?

A lé eɛe yáɔ bɔlɛwà yà?

³ A lekpaake yá àisai musua?

A yá káfiasai oa?

⁴ Mpi sɔ ńle vɔakea Luaɛ bãde sa,
ńle kpá gbéɔne aa làasookɛwà.

⁵ Vãí pó ní kũa mé dɔ n léu,
kɔnide lé mé dɔma.

⁶ N lé mé n dayãu, i ke mámɛo,
n lé mé n kalikè.

- 7 Gbēnazīn sēian n ūa?
Wà n i e wàò gé gbèsísìò kēia?
- 8 N Lua lekpaaīa ní a gbéò màa?
Mm̄e ní ònò v̄i ndoa?
- 9 Yá kpele ní d̄s mé wá d̄sò ni?
N w̄ez̄ē d̄ewála yà?
- 10 Gb̄ēz̄ōō ní mikāpuadeō kúwanō,
gbé pó an z̄ō de n maelāō.
- 11 Lua ye n n̄òse nínine,
ō à kèn̄e f̄én̄eūa?
Wále yā'on̄e busebuseo lé?
- 12 Bóm̄e n s̄ò blèi?
Bóyái níle wá gwa ní w̄ep̄ās̄ioi?
- 13 N p̄o paa Luazi,
ō yá dasi ì b̄ole n léu.
- 14 Bón gbēnazīna ū ké àò ku gbālesaii?
Gbé pó n̄oe aà ì aò maaa?
- 15 Lá Lua ì a malaikaō náaik̄eo,
mé aà be ì k̄eè gbālesaio,
- 16 wa gbēnazīna pó o l̄oe?
A b̄èe, a òòkpāa, ì yāv̄ai mi lán íwa.
- 17 Má yā'on̄e, swásei!
Má yá pó ma swá mà s̄éle mà siune.
- 18 Ōn̄onaō mé b̄ò ní yápio,
aai yá pó an deziò ò kee ul̄ew̄ēeo.
- 19 Aam̄e ní b̄usu v̄i n̄t̄ēe,
z̄ìloe ì z̄òle ní guuo.
- 20 Gb̄ēv̄ai ìò ku d̄ēeu e a w̄ēni léue,
gbé p̄ās̄i ḡoò lé kue.
- 21 K̄ōfi iwāakamp̄ade ìò d̄o aà swáú,

aà aafia ɔɔ gbãamɔnedeɔ ì léléwà.

22 A ɛa bɔa gusiau náai ví bo,

dɛa ní fɛ̃ndao mé lé aà dá.

23 ɔ liaaliaa, ɔ me ble ku má ni?

A dɔ ké a kua bɛda gusiau kãikũ.

24 Taasi ní yeelɛao ɔ aà víakũ,

a daaàla lán kía pɔ a léléama sɔu màwa.

25 Asa à ɔsè Luaziɛ,

à kuab̃ii Gbãapiidewɛ.

26 A sùwà ní waakiba bɔbɔawào

ní a sèngbao gèele kɔdeo.

27 Baa ké aà oa nísi bɔa,

mé a mekpaa, aà gbɔu lèlɛ,

28 a zɔlɛ uazí pɔ wili gɛ̃uɔɔ guu,

wé̃lɛ pɔ wa wí, a kpéɔ gɔ̃ wèɛwɛɛɔ.

29 Aà àizɛɛ a ɔɔplakɛɔ,

aɔ de ɔde ũ,

pɔ pɔ a víɔɔ ligua bo.

30 A e bɔ gusiauo,

télépio a aà vlãpaa sãã,

Lua lé'iana i aà se gɛ̀ò zéa.

31 Asu pɔ gia náaikɛ à azia sásão,

asa pɔ gia mé aɔ aà asea ũ.

32 Yápi a aà le e aà ɔɔ àò gé pai,

aà gɔ̃naɔ e ɔtao.

33 A gɔ̃ lán kuli pɔ a vú wòlowɛ,

lán vé̃eli pɔ a nesoena wòlowa.

34 Luayãdansaibɔ gáli a báaa kɛɔ,

té a kũ gbagusaɛdanaɔ kpéwa.

35 Aaí yãkele nɔsi, aaí ne'i yã'ia ũ,

mɔafili mé ì bɔ ní neasakpɛu.

16

Má seelade vi luabe

¹ ǃ Yobu m̀e:

² Ma yá bee taa mà à dasikù,
gbḕnɔ̀ɛnininaɔ̀n á ũ wea?

³ A ze á lé'lanagbaae bɔ̀e ni?

Bó yá mé lé ɔ̀wá, ɔ̀ ále yázāsiai?

⁴ Tó áme á kú ma kuawa yãa,

má yá'o lááwa sɔ̀e,

mí á de ní yá'oo,

mí a mi kéé déũdeũ.

⁵ Kási ma yá a á gbãa káfíéé,

ma ledama a á nòse níniéé.

⁶ Tó mále yá'o, ma wãwã a láao,

tó má níle sɔ̀, a kpálee?

⁷ Lua, ní tò ma gɔ̀ gbãasai sa,

n ma gbé́ɔ̀ dēɔ̀nzɔ̀ píi.

⁸ N tò ma gɔ̀ yooyea seela ũ,

ma ibabaa gɔ̀mēē seela b̀ēē ũ.

⁹ Lua ì felemanɔ̀ ní pɔ̀fēo,

ì ma zɔ̀ezɔ̀e,

ìɔ̀ a swaa lɔ̀lɔ̀mēekɔ̀wa,

ma ibēēpi ì wēbiibiia.

¹⁰ Wì lé'ē'ea, wì yázɔ̀zɔ̀mēē,

wì ma sãnkēke, wì felemanɔ̀ píi.

¹¹ Lua ma na faasaideɔ̀ne ní ɔ̀zì,

à ma zu gbḕvãìɔ̀ ɔ̀u.

¹² Ma a kuananke kilikilie,

ɔ̀ à mò yãyãa.

A ma kũ ma waa kpe

à ma pã pówa,

à ma ké a pɔ̀deā ũ.

N bàasio, déme a zemanɔi?

⁴ Lá ní tò aa gò nòsesaideɔ ũ,
ńsu to aa tidɔmalao.

⁵ Gbè pɔ í a gbēna kpámá pɔ yáí,
aà néɔ wé aɔ dɔ pɔí e an wé woε.

⁶ Lua tò gbéɔ yāadamanɔ,
ma gɔ gbé pɔ wí lé'ikakawà ũ.

⁷ Pɔsia tò ma wé lé gu'e lɔo,
ma guɔ gò záazaannɔ.

⁸ Ma yá dī gbēmaaɔwa,
tàaesaidε nòse fēle luayāmansaiɔ yá musu.

⁹ Gbēmaa a ge àɔ kú ní a yākeɔ,
yāesaide gbāa aɔ dedεε.

¹⁰ Apɔ sɔ à εa na yáwa lɔ ápii,
mi á gbēe e ɔnɔna ũo.

¹¹ Ma gɔɔ pà,
yá pɔ ma a zé kàle kè fama,
yá pɔ ma pɔ dɔmápiɔ.

¹² Aaɔ e gwāasinaá fāanεε,
tó gu lé gēkɔu,
aaɔ me guwe lé kēε.

¹³ Tó beda ɔ ma wé dɔi,
mé ma a pe kpàle gusiau,

¹⁴ tó má ò mia'e mé ma de ũ,
mé má ò kòɔ mé ma da ní ma dāεɔ ũ,

¹⁵ bó ma wé aɔ dɔi lɔi?
Wa ma e ní gweao lɔi?

¹⁶ Tāmaa aɔ ma ne e bedau neε?
Wá si tēnau sānu yà?

18

Bai ì vaikena kú

- ¹ Ǿ Sua gbé Bilidada yázāsiwà à mè:
² Nyǿ n yá midε bεε ni?
 Su n laaiwa, wí gbasa faaibo.
³ Bóyái níε wá gwa lán pɔtuɔɔwai?
 N wá díε sɔũɔ ũ yà?
⁴ N gbé pó ni to n pɔfē nzia taitaiε,
 dúnia a gǿ bezia ũ n yái nεe?
 Gbesi a sǿ n yá musu nεe?
- ⁵ Gbēvāi gupua ì láa,
 àà tévua ì midε.
⁶ Àà kpé gupua ì li gusia ũ,
 filia pó kú àà saε ì ga.
⁷ Àà táa'oa ní sǿo dílea ì gǿ sea tá ũ,
 àà yázekalea ì àà fuangba.
⁸ Àà tá ì àà kpa baia,
 àà gbá ì si baletāu.
⁹ Mɔ ì àà kũ a kèεwoũ léu,
 baiپی ì kúlewà búlu.
¹⁰ Ba kpa a àà aε tɔɔleu,
 kúε lé àà dā a táa'ozeu.
¹¹ Kisia ì koezǿaàzi,
 àle àà gbesεε.
¹² Nɔana ì àà gbāa kɔ'ε,
 músi ìɔ àà kpa a gua dá.
¹³ I àà mè gueɔ ble,
 gagyā ì àà meguɔ yó.
¹⁴ Wí àà ga wà bɔ kpé pó a kuu aafiau,
 wí àà gáε gεò pó pó ì to vía ní kúɔ midεε.

15 Àà kpé gò gii,
 ɪatɛgbõ lí àà uaa.

16 Àà zínaɔ i giigaga tíu,
 àà gõnaɔ i imi musu.

17 Àà yá i sángu dúniau,
 àà tó i midε tɔɔle.

18 Wí àà ya gupuau wà àà kpa gusiau,
 wi ɔzɔaazi àà ánuato.

19 A né ge buie to a gbéɔ guuo,
 àà bε gbēe a bɔo.

20 Yá pó àà lè dĩ bε'aedeɔwa,
 gukpedeɔ kāsí àà yá musu.

21 Yá pó ì faasaide ua len we,
 luadõnsai gwean we.

19

Ma mĩsina a mɔ gbɛzã

1 ɔ Yobu wèwà à mè:

2 E gɔɔ ũma áɔ ɪadaa

àɔ ma nòse òkpamεei?

3 A ma sɔsɔ à kè gɛn kwi sa,
 i ma taiinkε, wí lí á kũo.

4 Tó ma sāsã síana,
 ma tàae de mazía yá ũε.

5 Tó a gi lé ázia maabo demala,
 mé ále ma duuna kamεε ma ɔzĩ,

6 àɔ dõ ké Lua mé ma yá fuangba,
 à filifilimbakpàmεε à ma kũ.

7 Mi a taiinakεa ɔɔɔ, gbēe lí weao,
 mi suaba wiile, yázede kuo.

8 Lua zezòmεε, dɔikĩi kuo,
 à gusia dà ma zéa.

9 A ma kpɛ̀b̀ò,
à ma f̀ùà g̀ò.

10 I ma dɛ̀ɛ̀ɛ̀mpa gupiiu e mà láa,
ì to tãmaa ma nɛ̀ lán lí bilɛ̀awa.

11 I a p̀ɔ̀kũmab̀ɔ̀b̀ɔ̀a,
ì ma gwa a ibɛ̀ɛ̀ do ũ.

12 Aà z̀ìg̀ɔ̀ ì s̀mazi sãnu,
aaì koez̀mazi, aaì b̀òokpa lia ma kpéi.

13 A tò ma gbé̀ɔ̀ lí kãaamanɔ̀ ɔ̀o,
gbé̀ p̀ó ma d̀ɔ̀ ɛ̀z̀ɔ̀ tàmale.

14 Ma daɛ̀ɔ̀ f̀ùà,
ma yá sà ma gbḕnaɔ̀gu.

15 Ma g̀ɔ̀ nib̀ɔ̀ ũ ma bɛ̀ z̀ìkɛ̀naɔ̀nɛ̀,
ma g̀ɔ̀né lán bui z̀ìlowa.

16 Tó ma a ziiã s̀isi, ìli wea ɔ̀o,
baa ké ma awakpàè, à b̀ò ma léwa.

17 Ma lé'iana ì kɛ̀ ma naɛ̀ gb̀ɔ̀ g̀í ũɛ̀,
ma v̀ìɔ̀ ní ma dãunaɔ̀ yemazi ɔ̀o.

18 Baa nɛ̀g̀ɔ̀ɛ̀naɔ̀ ì sakamagu,
tó máɛ̀ m̀ó, aaìɔ̀ ma kɛ̀ p̀óɔ̀p̀ɔ̀.

19 Ma kpàasiaɔ̀ ye ma g̀iyãio,
ma gbé̀ yenzideɔ̀ b̀ò ma kpɛ̀.

20 Ma g̀ɔ̀ wá ní báao ũ,
à g̀ò ɛ̀ɛ̀ mà gaɛ̀.

21 A ma wḕnagwa ma gbḕnaɔ̀,
à ma wḕnagwa, asa Lua ɔ̀t̀ɔ̀aɛ̀.

22 B́yãì i pé̀ɛ̀mazi lán Luawai?
Ili kpaɛ̀ ní ma kék̀ɛ̀ak̀ɔ̀ɛ̀oa?

23 Má ye wà ma yá̀ k̀é,
má ye wà dalau.

24 Wà kě gbewa ní lákēbòò,
 wi beoma kpálewú àò ku gòòpii.
 25 Mapi, má dō kẹ́ ma mĩsina ku,
 a fẹ́lẹ zẹ tòlẹ gbẹzā.
 26 Ma bọa sọwẹ bee gbẹa,
 má wesi Luale mesai.
 27 Má wesiààlẹ mazía,
 mazía wéé, i ke gbēpāle no.
 Mále a nide ma nòsẹ guu.
 28 A mē kpelewa á ke à kāamazi,
 kẹ́ à e yápi sáasā ma ma léú.
 29 A víakẹ fēndaẹ.
 Lua a pòkūmabòbòd vāikenaowae,
 í dō kẹ́ yákpale lé á dá.

20

Vāikena iyā'šma e

1 ¶ Naama gbé Zofaa yázāsiwà à mè:
 2 Yá pọ́ ní ò ọ̀a,
 ma mẹ wà mà wema.
 3 N ma lele n ma kpẹ̀bò,
 má wema ma wẹzẹ guu.
 4 N dō lá a de za zio lé?
 Za gòò pọ́ Lua gbēnazína kẹ̀ dúniau,
 5 vāikena kúkuakẹa lí gēgēo,
 luayādansai pónakẹaá gòòpla yáẹ.
 6 Baa tó aà íandāa zẹ̀ luawa,
 mé aà mi kà luabepuanawa,
 7 a gēzẹa lá azía bíikpẹwae,
 gbé pọ́ aa aà è yāaò mẹ:
 A ku má ni?
 8 A sālẹ lán nanawa, wa aà e bo,

a gēle lán wépungu'eawae.

⁹ Gbé pọ wesiàale yāa aà e ɔo,
aà bedeɔ aà wépa ɔo.

¹⁰ Aà néɔ awakpa taasideɔne,
aai aà àizee sɔaané.

¹¹ Aà èwaasogɔ gbāa pọ a ví yāa
a gēaàno tēenau.

¹² Baa ké yāvāi ɔ na aà léε,
mé ɔ uleε aà léna zíε,

¹³ baa ké à gí ɔkpaii,
mé ɔ dɔ aà léu,

¹⁴ ble pọ a blè a li aà nòseu,
i gɔ aà meu mlè sewe ũ.

¹⁵ A ble níside pọ a gbè pisi,
Lua mé a to à bɔle aà gbεeu.

¹⁶ Pọ pọ àle mi a gɔè mlè sewe ũ,
i aà de lán sògbala swaawa.

¹⁷ Zó ní vífāaio aɔ diaàzi lán íwa
lá aà wé dɔiwao.

¹⁸ A pọ pọ á sɔmáɔ sɔaanéε,
a e pɔnake ní a laata'aioo.

¹⁹ Asa à gbāamò taasideɔne à ní tó giie,
à ní kpéɔ sɔmá, ɔme dɔ sɔo.

²⁰ Aà yea pọi lí to à íampakii èo,
pọ pọ aà pɔ dɔwàpɔ lí aà bɔo.

²¹ A pọpii è, pɔe kpé ɔo,
ní beeo aà nama a la ní lao leo.

²² Aà pɔdeke guu a gɔ yooyeε,
ní aà ɔniεkeo taasi a ɔgbagoèε.

²³ Gɔɔ pọ à kà a làa,
Lua a pɔkūmabɔɔwà pāsípāsí,
a wétεamòè, i dɔ a mewa.

24 Baa ké à bàalè mɔsi gɔkɛbɔɛ,
mɔgotɛ ka mé a aà pá.

25 A kapi wo a kpɛɛa,
i kà lé tɛkɛapi wo a pɔawa,
ga vɪa i aà kú.

26 Gusia yá i aà àizɛɛ le,
té pɔ gbɛɛ mé kào i kŭwà,
tépi i pɔ pɔ gɔ aà kpéuɔ sāsā.

27 Luabɛdeɔ aa aà tàaeɔ bɔ gupuau,
zɪɛdeɔ bɔ aà kpɛ.

28 Aà bɛpɔɔ gusikɛ píi,
aa gɛɛ luapɔkŭmagɔɔ.

29 Fia pɔ Lua a boèn we,
baa pɔ gbɛvɪa i e Lua kíin we.

21

Vaikena i namable

1 ɔ Yobu mè:

2 A swákpa à ma yāma,
ɔmɛ a ma nòsɛ nínimɛɛ.

3 A menakemɛɛ mà yá'o,
ma yá'oa gbɛa í ma àlafikɛ.

4 I kɛ gbɛnazina málɛ zɔakaio.
Ma pɔyaa zɛvɪo lé?

5 A ma gwa, yápi i diwá,
í ɔku á léwa.

6 Tó ma làasookè ma yáwa,
gili i gɛmagu, mi lualua.

7 Akɛa vaikenaɔ ɔ ku,
aaɪ zi kú, an gbāa ɔ káfii?

8 An néɔ i zɪnapɛɛ ní wáa,

aaĩ wesi ní buiɔ gbãakũale.

⁹ An bɛdeɔ ɔ ku aafia,
vĩa lí ní kũo, Lua lí gotĩmáo.

¹⁰ An gáaeɔ ɔ ku zudaɔwa, aali fuao,
an zudapiɔ lí nɔbɔleɔ, aaĩ ne'i.

¹¹ Aaĩ ní néɔ gbae kɔ̀o'oi lán sã kpàsawa,
an néfɛnenaɔ ɔ vɔvɔ lán blenɔwa.

¹² Aaĩ lesi ní gãao ní mɔɔnao,
aaĩ kɔ̀o'o ní kulepeao.

¹³ Aaĩ zikũ ní namao,
aaĩ ta bɛdau nienie.

¹⁴ Kási aaĩ o Luae: Gowála,
wá ye wàɔ be n zéuo.

¹⁵ Déme Gbãapiide ũ wà zɔbleèi?
Tó wa kulekèè, bó ài wá eí?

¹⁶ Kási an nama lé bɔ ní kíio.
A yáí mi gbɛvãíɔ ledama bee sio.

¹⁷ Vãikenaɔ filia ɔ gamá m̀ɔm̀ɔɔe?
Lua pɔkũma lí tó músi ní lé dasio.

¹⁸ Iana ɔ ní séle lán ése úawae?
Zàa'iana ɔ ní waa lán sɛwae?

¹⁹ Lua ɔ vãí pɔ gbé kè wi aà néɔ musue.
Lua fiabo adee g̀ɔ, aà dɔ!

²⁰ Aà wesi azia ɔ̀ɔkpaale!
Gbãapiide pɔkũma imibɔ dɔ̀e aà mi!

²¹ Yá pɔ a aà bɛdeɔ le aà gaa gbae,
ili a kàakeo.

²² Lá Lua ɔ yágɔgɔ musudeɔne,
wa fɔ yãdaèe?

²³ Gbɛeɔ ɔ ga ní àizee zɔ̀ɔ,
aa namablè bélebele.

²⁴ Vĩ ɔ di, an tao pai yelele,

an wá ì gbãa, aaiò mekpaa maamaa.

²⁵ Gbèeò ì ga ní nòseyaaò,
zaa aa ku, aai pɔmaa e wa blèò.

²⁶ Aai wúle gudoù tée nauε,
aai kòka nípla nípii.

²⁷ A èa? Má á làasooò dõ
ní kōni pò ále kemεεo.

²⁸ Asa i me: Gbèzɔò be kú má saε?
Vaike naò ua gò bezia ù.

²⁹ Ili yálala wélegenaòwao lé?

A yá pò aai o fān vío lé?

³⁰ Gbèvái ì bɔ músikegɔò,
pɔe lí aà le taasikegɔò.

³¹ Déme ì zɔadɔwài?
Déme ì fiaboè aà yākeawai?

³² Wí aà se wà gèò gèvíkí,
wí itēke aà mia dɔngubɔwa.

³³ Swa saε bùsukòtēò ì keè na,
gbépii teaàzi we, mé wí dɔaaè dasi.

³⁴ A fɔ ma nòse níni ní á yāpāoe?

Yá pò ále weaá zibɔnkpe yáε.

22

Yobu tàae ví

¹ ɔ Temani gbé Elifaza mè:

² Gbènazina a fɔ àò ài ví Luaεe?

Baa ònɔde káfia víèe?

³ Baa tó n yá na,

nýɔ fɔ ò Gbãapiide pɔ ke nae?

Baa tó ní kú tàaesai,

bó ài a ví Luaei?

4 Nlɛ e àlɛ zɔadɔma àlɛ ɓɔɓɔnnɔ
kɛ́ n̄ dɛ aà yāmana ũ yáí n̄ɛe?

5 N vāikɛa zɔɔo lé?
N duuna lé vío.

6 N t̀omasī n gbé́owa pã,
n gbé́o pɔkasao wòlomá, aa gò puizi.

7 Ni í kpá yè̀ɛɛsaideɔwa aa m̄io,
n nɔandɛnaɔ t̀ɛ blɛ.

8 Mmɛ n̄ gbāade ũ, n̄ t̀oɔlɛ vī,
n̄ dɛ n b̀usu bɛɛɛde ũ.

9 Ǿ n gyaa gbẽandoɔ yà ɔgii,
n tone p̀o gwana v̄ioɔ gbāa m̄idɛ.

10 Bee yáí m̀usi dasi n le,
ásoo k̀ɛma kándo.

11 A yáí gu s̄ima, n̄lɛ gu'eo,
í k̀uaama à d̄anla.

12 Lua ku musu a b̄eo lé?
Saanaɔ p̀ék̄ii gwa, lá à z̄à!

13 Ǿ n̄lɛ o: Bó Lua d̄si?
Kua luabɛpuana kpɛle a f̄o yá ḡḡɔw̄ɛɛe?

14 Lousisia kpaaɛ, àlɛ wá eo,
ìɔ bɛ musumusu wɛɛ.

15 Zé p̀o gbẽv̄aiɔ bɛu à g̀ɛg̀ɛ
ǔ n̄ ye n̄ sɛ s̄a?

16 Wà g̀ɛ́n̄n̄o zéa kpóo,
í d̄anla à tà n̄ n̄ z̄impɛlɛo.

17 Aa ò Luaɛ: Gowála!
Bó Gbāapiide a kɛw̄ɛi?

18 Kási ɔmɛ n̄ ká p̀omaawa n̄ ua.
Mi gbẽv̄aiɔ lɛdama bee sio.

19 Tó gbẽmaao yá p̀o n̄ lé è, an p̀o ì kɛ na,
tàaesaideɔ ì n̄ lánikɛ aaí mɛ:

20 Wá ibεεε mǐde be!
Té kù pó pó dirziowa.

21 Misiile Luaε, níw naaàno,
ní gbasá nama e.

22 Yá pó àle onε ma,
ní da n sǔu.

23 Tó n εa n su Gbãapiidewa,
mé ní tò vǎi kè n uawa zà,
a ní zεdε.

24 Tó n n mò bεεεdeε kòle bùsuu,
mé n n vua maaε vùaa swa'ε gbεε guu,

25 Gbãapiide a gǔ n mò bεεεde ũ,
aε dεnε n pεεǎ ánu su ũ.

26 N pε i gbasá kε na Gbãapiidewa,
n wé ib pε Luawa.

27 Ní wabikεwà, i sinnε,
ní légbã pó ní dǒwà fiabo.

28 Yá pó n zεò i zεkεε,
n zé i pu.

29 Lua í íandánaε fu,
í gbé pó an mi gǔ péléεεε suaba.

30 Baa tàaede, Lua a aà misi.
A n misi n εbεleá vǎi guu yáí.

23

Yobu yea kǒ'ea ní Luaoi

1 ε Yobu mè:

2 Baa e tia mále yákütêka wēnanno,
Lua εtǎa gbáugbãu, mále aaukε.

3 Tó má dǔ gu pó má aà eu,
dǔ ma gε aà kíi.

⁴ Má a yá̃ dɔdɔè,
má lɛkpaakeaà̃nɔ,

⁵ mí ma lá a wea,
mí yá̃ pɔ a omɛɛ tãasi kũa.

⁶ A sòlɛkɛmanɔ a gbãa pua léu nɛɛ?
Aawo! A íbɛlɛsɛmanɔ.

⁷ Wekii gbẽmaa a e yã'ouè,
ma yá̃kpalekenapi i ma kɛ e gɔɔpii.

⁸ Tó ma gɛ gukpɛ oi, a ku weo,
tó bɛ'aɛɛ sɔ̃, mili aà e weo.

⁹ Tó àlɛ zíkɛ gugbãntoo oi, mili wɛsiaàlɛo,
tó à lile gɛɔmidɔkii oi, mili aà wɛpao.

¹⁰ Ama a zé pɔ má sè dɔ̃,
tó à ma yɔ̃, má bɔ lán vuawaɛ.

¹¹ Ma aà kèɛɛ kũ,
ma aà zé sè, mi lileo.

¹² Mi bɔ aà yádilɛaɔ kpɛo,
yá̃ pɔ bɔ aà léu kèmɛɛ na dɛ ma pɔbleaa.

¹³ A ku ado, démɛ a fɔ zɛ gièi?
Yá̃ pɔ kàaàgu ɔ̃ ì kɛ.

¹⁴ A zíkɛ yá̃ pɔ a dilɛmɛɛwa,
mé a yá̃ kũa a nòsɛu dasi bɔ.

¹⁵ Bee yá̃i gili ì gẽmagu aà aɛ,
tó ma làasookèwà, iwãa ì ka ma pɔaɛ.

¹⁶ Lua ma kãdè,
Gbãapiide viadàdamazi.

¹⁷ Gusia kù ma wéa,
ãma i to ma nilɛo.

24

Lua i vāikenaɔ to we

¹ Bóyāi Gbāapiide ɪadamagɔɔ dilɛao ni?
Gɔɔpi lí ká aà dōnaɔnɛo bɛ!

² Gbḗɔ ɪ kɔɔɔ sɛ wà sḡò,
aaɪ pɔtuɔɔ kpáí'o aao dá.

³ Aaɪ tone pɔ gwana vɪo zàa'ina síwà,
aaɪ gyaa gbḗando zu tòɔmasi.

⁴ Aaɪ yḗɛsaideɔ yá zéu,
ō bùsu taasideɔ ɪ n̄zia kpagui.

⁵ Taasidepiɔ ɪ bebebebe sḗu
lán sḗa zàa'inaɔwa,
aaɪɔ blɛ wɛɛɛwɛɛɛ ní laaio,
aaɪɔ blɛ kpálɛkɛ sḗu ní néɔnɛ.

⁶ Aaɪ tàaa kḗ bugbe ziu,
aaɪ vḗɛ kōnwɛ gbḗvāiɔ vḗɛbuu.

⁷ Aaɪ i búu ké aa pɔkasa vɪo yáí,
aa zwāa vɪ wà kúnla tó ɪana b̀̀lɛo.

⁸ Lou ɪ ní gbḗ gbḗs̄s̄s̄i musu,
aa ulék̄i vɪo, ō aaɪ na gbɛwa.

⁹ Wɪ né desai sí a dawa,
wɪ taaside né sí tòɔma ũ.

¹⁰ Aa pɔkasaɔ vɪo, ō aaɪɔ bɛ búu,
ní ní pɔ bàaa séseanékɛo, nɔa ɪ ní dɛɛ.

¹¹ Aaɪɔ nísi zḡné ní kaau,
aaɪɔ ɔzḡné vḗɛwa,
kási imi ɪ ní dɛɛ.

¹² Gbḗ pɔ lé gaɔ lé aaukɛ wḗɛu,
gbḗ pɔ kè'iaɔ lé wiilɛ,
kási Lua lí gbḗe tàae eo.

¹³ Gbḗeɔ ku aa ye gupua yáío,

aa a gbadɔ, aai a zé seɔ.

14 Gbēdena ì fɛɛ gufēne,
ì wēnadeɔ ní taasideɔ dede,
ìɔ gusia yeyewa lán kpáíwa.

15 Gbāsíkena ìɔ gubeebee dāe,
ìlì e gbēe a a eo,
ɔ ì pókú a oaa.

16 Gbécó ì kpé gboo gusiai,
aaí níziá sɔɔ kpéu fáane,
aa gupua dɔɔ.

17 Gusia nínií mé ní fáane ũ,
aa kɔ dè ní gwāasin pɔɔ.

18 Aa gbiao lán í fùlawa,
wà lekè ní tɔɔɛɛ,
ɔ aali ní vēebu kɔɔ se lɔɔ.

19 Lá tɔɔɛ gii ì imi guantēna,
màa bēda ì duunkenaɔ mómɔ.

20 An yá ì sá ní da'iaɔgu,
aa gò kòɔɔ blɛ ũ.

Faasaidepiɔ yá lí dɔ gbēegu lɔɔ,
aa gò káɛa lán yàamìnaɔwa.

21 Gbépìɔ ì fiiɔ pɔɔ símá,
aali yāmaake gyaa gbēandoɔneɔ.

22 Lua ì gbēvāipiɔ gáɛ tárinɔ ní a gbāao,
baa tó aa zèdɔ, an kua náai vío.

23 I to aao dɔdɔa aao níziá náai ví,
ɔ ì wéte an yākeɔzi.

24 Aaí tɔɔɔ gɔɔpla, ɔ aai sãale,
aaí wule ga lán gbépiiwa,
aaí mipelɛ lán ése sáowa.

25 Tó màn sɔɔ, déme a ma eboi?

Démε a yá pó má ò dile pāi?

25

Luaá Gbāapiideε

¹ Ǿ Sua gbé Bilidada mè:

² Lua ì a bε gwa musu we yākelesai,
kiakε δε aà yá ũ, à kà wà víakεε.

³ Aa zīgᵛᵛ lé vie?

Ali gupu gbépiiεo lé?

⁴ Kpelewa gbé a fᵛ bᵛ maa Luaci?

Kpelewa gbé pó nᵛε kùε ì a fᵛ àᵛ ku gbāsísaii?

⁵ Lá mᵛvua lí tεkε iwesasaio,
mé saanaᵛ pípiàèo,

⁶ wa gbēnazina pó δε kᵛᵛbii
ge kᵛᵛtē ũ yá'o lεe?

26

Yobu dᵛ Luaá Gbāapiideε

¹ Ǿ Yobu mè:

² N dᵛ yēεεsaidelen wee?

N ᵛᵛdà gbāasaidewan wea?

³ N lεdà ᵛnᵛsaidewan wee?

N bᵛ ᵛ wεzē zᵛᵛon wee?

⁴ N yápi ò ní dé gbāao ni?

Démε dāanε n yá bee òi?

⁵ Gyaadeᵛ lé pelembo
ísia ní pó pó kú a guuᵛ zíε.

⁶ Bεda yāe ulεa Luaεo,
pᵛε daaε gεᵛbεlao.

⁷ I gugbāntoo musu kpáε bálumaa,
a tò dúnia gola síiᵛ looa pᵛewao.

8 I í ye a be puanau.
 N ípi gbiakεo luabεpuanapi lí pūnao.
 9 I pókku mɔvuala,
 ì luabesiana na azi'ai.
 10 A iadà ísiaε gu'ea lé zελεu,
 a de kɔɔ ũ gupua ní gusiao zānguo.
 11 Tó Lua pūna, gu ì dee,
 tó à kãa, ì bɔ ní saε.
 12 A ísia yà ní a gbãao,
 à kwãsa wíwi ní a d̄sao.
 13 A tò gu wèe ní a lé'ianao,
 à mlè k̄nik̄ni bàwãade z̄ε ní ɔɔ.*
 14 Aà yãkεaeɔn we,
 a yɔɔna wále ma we.
 Wá f̄ wà aà ḡsakeyãɔ gbad̄ p̄io.

27

Yobu yānakpaa azi'awa

1 Yobu èa pè a yálε lɔ à mè:
 2 Lua ku! A ḡi yānakpáia,
 Gbãapiidepi tò ma pɔ yà.
 3 Gɔɔ pók Lua ían wēnide ku ma mεu,
 e ma wēni léu,
 4 yāfaasai a bɔ ma léuo,
 máo mɔafili vío.
 5 Kai! Má o á yá mé kú bauo.
 E mà ge gaò má ze ní ma yānakεoε.
 6 Ma maake ɔ ma zεð, má bɔ a kpeo,
 ma láasoo a ma dayáuo e ma wēni léu.
 7 Lua to gbé pók íbelesèmanɔ ḡɔ lán gbēvāiwa,

* 26:13 Isa 27.1

gběvāipi i tíle àò bọ Lua ọ́zì.
²³ Wí ọ́taakāawà,
 wí ọ́fionadadawà e aà go a tía.

28

ጎጋ ሰዳቅጦ

- ¹ Anusuyōkīi kú,
 vuabaasakīi kú ọ́.
² Wí mọ́si bọ tọ́leu,
 wí mọ́gotē bọ gbeyu.
³ Gbēnazina ì gusia yá,
 ì tọ́le yọe e a lé léu,
 ì gbeyé pọ́ kú gusia níniuu wēele.
⁴ Wí eyō tọ́le nọ́nau wà zebọ we,
 gu pọ́ gbēe lí bebe à kauo.
 Ba wí loowà wà gēd epíu.
⁵ Blé ì bọle tọ́lewae,
 ọ́ gbēnazina ì tọ́le títiú lile
 lá té ì pọ́ lilewa.
⁶ Safii ku a gbeyo guu,
 vua ku a búsuti guu.
⁷ Bā nòsonaọ a zé dō,
 bleaa lí wesi zépileo.
⁸ Sèa nòbọ tọ́deọ lí zépi seọ,
 nòomusuo lí bebeuo.
⁹ Gbēnazina ì gbekāo wíwi we,
 ì gbèsisíwọ zíle so.
¹⁰ I zé da gbeyu we,
 ì wesi gupi pọ́ beedeole píi.
¹¹ I zezō swa'ie,
 ì bọ ní pọ́ pọ́ uléaọ gupuaú.
¹² ጎጋ ሰጋ, wí e má ni?

Dõa kúkiin máí?

¹³ Gbēnazina a bēēē dõo,
wili e dúnia guuo.

¹⁴ Isi ì me á vïo,

isia ì me a ku a kíio.

¹⁵ Wa f̃ lú ní vua maaoo,
wa f̃ a lēũkpakē ní ánuuoo.

¹⁶ A bēēē de Ofii b̃usu vuaa
ge safii gbē bēēēde ge onisi.

¹⁷ Wa f̃ lēũ ní vuaoo ge b̃isāgbēo,
wa f̃ a fiabo ní vua t̃ēt̃ēe p̃oo.

¹⁸ Wa ɔpua ge gbēdii yá'o l̃e?

Ɔnokūa bēēē de òsowēēēaa.

¹⁹ Wa f̃ lēũ ní Etiopi b̃usu topazaoo,
wa f̃ lú ní vua maaoo.

²⁰ Ɔno ì b̃o má ni?

Wēzē kúkiin máí?

²¹ A ulēa p̃opiē,
baa b̃a p̃o ì vua musu lí a w̃epao.

²² Kaalē ní gao ì me,

wá swá a feena màē.

²³ Lua mé a zé d̃õ,
aàpi mé a kúki d̃õ.

²⁴ Asa ì gugwa e dúnia léwāē,
ì p̃o p̃o kú z̃íē e píi.

²⁵ Ké Lua gbāa d̃ilē íanaē,
mé à isia í lé dàè,

²⁶ ké à lou ikoyā d̃ilē,
mé à zēb̃ò loupilēē,

²⁷ z̃ibēz̃i à ɔno laai gwà à a maabò,
a d̃ilē, ò à a sáaukpà.

²⁸ Ɔ a ò gbēnazinaɔnē:

Viakεa Diiε mέ ì mós ní ònòò,
mikεa yāvāiwa mέ ì ní wé ké.*

29

Yobuá bεεedeε yāa

- ¹ Yobu εa pè a yáε à mè:
² Tó má e màò ku ma kua yāa
 ɔɔɔ pó Lua lé ma dśawa lé!
³ Gɔɔ bee aà filia ìò dia ma mi'aεwae,
 ɔ̃ miò bε aa gupuau gwá.
⁴ Gɔɔ bee má kú ma ɔɔɔ soplawa,
 Lua gbēnaɔn wá ũ ma ua.
⁵ Gɔɔ bee Gbāapiide kumanɔε,
 ma néó liaamazi.
⁶ Gɔɔ bee vī dimaziε,
 mé ma gu gbεde ku b̀ò, nísi dīε.
⁷ Tó ma γε wéεε bíibɔεu,
 ge ma z̄lek̄i kù gāae,
⁸ tó máε mós, èwaasoɔ ì gubɔmεεε,
 maez̄ɔɔ ì fele aaɔ zεae.
⁹ Gbēz̄ɔɔ ì ke kyó,
 aaɪ ɔku ní léwa.
¹⁰ Dɔaanaɔ yā'o ì busa,
 an lé ì ɔ̄ kpaauā.

- ¹¹ Gbé pó swāsè ma yái ì ma tɔnasi,
 gbé pó wesimale ì ma sáaukpa.
¹² Asa ma taaside pó wiilè m̄isi
 ní tonεo ní gbé pó ɔdamade v̄ioo.
¹³ Gbé pó kú ga léz̄i samaa'òmεε,

* **28:28** Sotū 111.10, Yaa 1.7, 9.10

má tò gyaa gbẽando gulad̀̀a.

14 Ma yākea a zéwa dà p̀̀kasa ũ,
maakea demee ulada ũ f̀̀a ũ.

15 Via wén ma ũ,
eeo gbán ma ũ,

16 taaside maen ma ũ.

Ké wàe yág̀̀g̀̀o ní nib̀̀o, ma ledau.

17 Ma faasaideo kánkãnao è'è,
ma gbé p̀̀o kpá aà lézi g̀̀a má b̀̀o.

18 O ma m̀̀e ma g̀̀o ao dasi lán ũfãawaε,
mí ga nie guu ma bε.

19 Ma zína a í le,
fii io kpa ma g̀̀naowa gwá.

20 Ma gawi ao diadiε,
ma sá io naa ma ozi dafudafu.

21 Wi ze wà swãdo ma yái,
wi ke kilikili wà ma ledama ma.

22 Ma yá'oa gbεa gbẽe lí yá'o bo,
ma yá mé i tóma.

23 An wé io domazi lá an wé io do louziwa,
aaio lua ma yái lá wio lua kaabuan louziwa.

24 Tó ma yam̀̀εkpámá, i bo ní saε,
ma oa weeama i kené na,
gbẽe lí f̀̀o tò ma oosio.

25 Ma zemikùné,
má kú ní guu doana ũ.
Má de p̀̀siadeo ǹ̀seninina ũ
lá kía io kú ní a iwaowa.

30

Yobuá beesaideε sa

¹ Tiasa ma gō pó yáalɔa ũ gbé pó aai kamawaoɔne,
gbé pó an maewo beee i ka aa yáale ní ma gbéɔo.

² Bó gbépiɔ wòmeei?

Aa yéee ví lo.

³ Aa gè kóúkoúnno noana ní pókēsāmao yáí,
aaí ble welewele gugiiu,
aaí i gugbaigbaiu.

⁴ Aaí libeo wele seú,
lízina mé ní poblea ũ.

⁵ Wà ní yá ní gbéɔ guue,
wà wiidòmá lá wí ke kpáiewa.

⁶ Aaí ku swa gbáoo guu
ní tole eo ní gbè'eo.

⁷ An wii Ì do lákpɛu,
aaí fifikōwa sē zíe.

⁸ Gbēpāoɔne, tosaideoɔne,
wà ní yá ní būsue.

⁹ Tiasa ma yá mé gōné le ũ,
ma gōné láanipo ũ.

¹⁰ Aa ye ma gíyáio, aaí bómee zà,
an lé'ikaaa lío kpaagui vío.

¹¹ Za gōo pó Lua ma sá ìlo à ma busa,
aaí ma yá'lo ma wáae.

¹² Gbēvāipio fílemanɔ ma oplaai,
aaí gbá zōzōmee,
ma kaaŭa zé ð aaí wele.

¹³ Aaí zezōmee,
aaí dēeka wà e ma bolia,
an gbēe bàa kú ní doamaleoo.

¹⁴ Aa gufō wàu, aale mó,
aa dōdōkōwa gu pó aa yàapiu.

15 Sõ kèmagu, ma bæεε gèzεa ní ïanao,
ma kuana sàale lán luabεpuanawa.

16 Tiasa ma wēni lé gèzεa,
ma si wétēau sa.

17 Wāwā ìɔ ma wá wí gwāasína,
wāwāpi ìɔ swaa kíkíia kámabosai.

18 Lua ma pɔkasa kàaa a kù gbáugbāu,
ɔ ma ulatao lé ma kòlo wí.

19 A ma zu bèleau,
ma gɔ lán bùsuti ge túfuwa.

20 Lua, mi wiilenzi, nili weao,
mi fele ze, wé ni ma gwaò.

21 Ni liaamanɔ pāsípāsí,
ni felemanɔ ní n gàsa gbāao.

22 Ni ma se ò ma gbae ïanau,
ni to ma sàale zàa ïanau.

23 Má dɔ ké nýɔ ma kpa gaiε.

Gbépii bæε!

24 Gbé pɔ wíwi lí ɔdɔnzio lé?

Gbé pɔ sɔ wétēau ì wiilenziε.

25 Mi ɔɔɔ gbé pɔ yá ní léɔneɔ lé?

Mi pɔsia ke wēnadeɔneɔ lé?

26 Ké ma wé dɔ maai, ɔ ma vāi è.

Máε gupua dá, ɔ gusia m̀a.

27 Ma ǹse líɔ daa doũo,
wétēa miɔ e'e lá gu lé dɔ.

28 Miɔ be sínkpaũkpaũ,

i ke ìatē yáí no.

Mi fele ze bíla guu mà wiile.

29 Ma gɔ kɔgbē ũ ní gbēgbonaɔ,

taataaᵛ gbēnan ma ũ.

³⁰ Ma mēbaa siakù, àlɛ bɔ sɔu,
ma mɛ lé pí, àlɛ pusu bɔ.

³¹ Ma mɔɔna gò pɔsiakɛbɔ ũ,
ma kule'ɔ dàkɔi ní ɔɔɔnaɔ.

31

Yobu zɛa ní a t̄aesaidekɛɔ

¹ Má d̄ilɛ ma wéɛ

asu àɔ biibiia wéndiaɔwao.

² Lua kua za musu, ài kpele w̄i ewàì?

Asea kpele Gbãapiide ì kɛní?

³ Faasaide lí wét̄ɛa eo lé?

Kisia lí v̄aikɛna leo lé?

⁴ Lua lé ma yãkɛaɔ eo lé?

A ma gbásea lé d̄ɔo lé?

⁵ Miɔ bɛ ní mɔafilio yà?

Ma k̄ɛsɛ lɛɛũ ní gb̄ɛs̄as̄aao yà?

⁶ Lua, ma ȳɔ a zéwa ò ma gwa,

tó má kú t̄aesai.

⁷ Tó ma p̄azea,

mé pó pó ma wé lé eo lé ma s̄ɔ ble,

ge tó ma ɔ ku yãv̄aie guu,

⁸ to gb̄ɛp̄aleɔ pó pó má t̄ò ble,

aai pó pó má bàɔ bilebile.

⁹ Tó ma nɔɛ biikè ma s̄ɔu,

tó ma a gb̄édee kpɛɛɛ baa v̄iv̄i aà nɔ yáì,

¹⁰ to gb̄ɛp̄aleɔ gbada ma nawa,

to aàò k̄ina kɛ gb̄ɛp̄aleɛ.

¹¹ Asa tó ma yápi kè, d̄ɔɛ'̄iie,

duuna pó kà wà a yáḡḡɔɛ.

26 tó íatē tēkea ma wēpèwà,
ge mɔvua taa'oa ní a kēfenkeo,
27 ǝ an yá lé ma sǝ ble tēetēe,
tó ma lepè ma ɔwa ma fɔkpàomá,
28 beeá duuna pó kà wà a yágǝgǝe,
mɔafilikea Lua Musudeen we.

29 Mi pɔnakē ma zangude músi'ea yá musuo,
mi àà yáalɔ ké yá àà lè yáio.

30 Mi we ma duunakè ma àà kào.

31 Déme pílaa, i nɔɔ so à kào ni?

Ma bēdeɔ mé ma seeladeɔ ũ.

32 Ma bē zé ǝ wēa nibɔɔne,
mili we gēzēa ǝ gāaēo.

33 Ma lakà ma taaēɔla lán Adamuwae?
Ma a duuna ùle yà?

34 Bíla zòlea, ǝ vía ma kũ ma fua yá'oe?

Mi gí bɔi kpéu sakaamagu yáio.

35 Ee! Déme a ma yáē maai?

Ma zēò. Gbāapiide yápi zásia sa.

Lua pó yávímanɔpi àà kē láu.

36 Má lápi da ma gāue,
mí kpá fùa ũ,

37 mí gēowà mà yá pó má kèò dau mà siuè píi,
mí sǝàzi lán kíawa.

38 Tó ma bú lé wiilea,
mé a gbaanaɔ lé ɔɔɔmēe,

39 tó mi tɔɔlepi fiaboo mé ma a ble blè,
ge tó ma gbé pó aa ví yāaɔ dèdēe,

40 Lua to leaa bɔle mase gēe ũ,

papaa s̄́ ése gbεu.

Yobu yá lén we.

32

Elihu yá'oa

¹ Ǿ gbẽɔn àaɔpio kámabò, aai yázãsi Yobuwa bo, asa à azia d̄́le gbẽmaa ũε. ² Ǿ Buzu gbé Balakeli né Elihu, Laũ bui pɔ pà. Aà pɔ pà Yobuzi, asa à yānakpà azɔawaε, i ke Lua no. ³ Aà pɔ pà Yobu gbẽna gbẽɔn àaɔzi bo, asa aa aà tàae èε, āma aai f̄́ yázãsiwào. ⁴ Elihu lé ní dá e aa yā'ò wa làa, ké an zi deaàla yáí. ⁵ Ké a è gbẽɔn àaɔpio i f̄́ yāe wè Yobuwa bo, ɔ aà pɔ pà ⁶ à mè:

Ɛwaason ma ũ, gbẽz̄́ɔɔɔn á ũ,
bee yáí ma azia b̄́saié,

v̄́ia ma kũ, mi e ma a d̄́sa òéo.

⁷ Ma mè a maa gbẽz̄́ɔɔɔ yā'oe,
à kù gbẽ zio ɔno danée.

⁸ Ama Lua Nisina mé ì gbé wé k̄́èè,
Gbāapiide lé'lanapi ì aà gba ɔno.

⁹ I ke gbẽz̄́ɔɔɔ mé ɔno nt̄́εεo,
i ke gbẽ zio mé lío yázede d̄́so.

¹⁰ Bee yáí ma mè à ma yāma sa,
mapi, má a d̄́sa o s̄́.

¹¹ Ma s̄́aázi gɔɔ pó ále yā'o,
ma swākpà á ɔnoyāi
gɔɔ pó ále yáz̄́sikōwa.

¹² Ma laaidò á yáwa maamaa,
āma á gb̄́e i Yobu εεboo,

i e yázāsiwào.

¹³ Asu àò mε á ònò kào,
sema Lua aà fu, i ke gbēnazina no.

¹⁴ Lá Yobu i a yá dódómεεo,
má wewà lá á òèwao.

¹⁵ Aa bílikè, aale wewà bo,
aa yāe vī wà oè bo.

¹⁶ Aale yāe oo, máo sáańzi bo,
aa zεa we, aa kùa yá'okíiwa.

¹⁷ Mapi, má a pó o sō,
mámε má a dōa o sō.

¹⁸ Asa má yāvī dasi mà o,
yápiò lé ma nòse pūna.

¹⁹ Aa ku ma guu lán vēε pó kú tùu būu guuwa,
má ye pūna lán vēε tùu dafuwa.

²⁰ Sema mapi mà yā'o, ma mε i su,
sema mà fεε mà wewà.

²¹ Má gbé bóbò'osio,
má gbé kεkε ní léoo.

²² Tó má gbēkεkεa ní léo dō,
ma Kεna a ma se tamanò gòε.

33

Lua i gbēnazina gba laai

¹ Ma yāma sa Yobu,
swákpa ma yā'oai.

² Gwa, ma bò ní yáo sa,
a dò ma léu.

³ Ma yáo lé bò ma nòsemaa guuε,
mále yá pó má dō o ní nòsemendoo.

⁴ Lua Nisina ma ke,

Gbãapiide lé'ianapi ma gba wēni.

⁵ Tó nyō f̄s, yāwea,
sɔuke, ní yázāsia.

⁶ Má ké, má doūnnɔ Luaεε,
à gītò à ma keò s̄ε.

⁷ Nsu viakεμεεο,
má ɔt̄ma gbãao.

⁸ N ò ma swá mà,
má mà n yā'ò n mè,

⁹ ní tàae v̄io, ní z̄εa,
ní kú gbās̄isai, ní yāv̄ai v̄io.

¹⁰ ɔ Lua íbeles̄ennɔ,
à n dil̄e a w̄εle ũ.

¹¹ I galakpane,
ìò n tàasika n yākea píi guu.

¹² Mál̄e onε, n yá bee nao,
asa Lua z̄ɔɔ de gbēnaz̄inaa.

¹³ Bóyāi níle zɔadɔ Luawa
ké ìli yázāsi gbēnaz̄inawao ni?

¹⁴ Lua ì yā'o gēn doe,
ìli a gb̄esisio.

¹⁵ I yā'oné w̄épungu'ea ge nana guu gwá,
gɔɔ p̄ó i niaz̄ide kpà gb̄éɔla,
aale ipi o ní wúlek̄i.

¹⁶ ɔ ì yā'o ní swáú,
ì to v̄ia ní kú ní ìadama yáo,

¹⁷ ké gb̄éɔ e mik̄e yāv̄aiwa,
mé aasu ìanadão.

¹⁸ I gíné màa aa ta miau,
ì kpáné wà ní dede ní f̄endao.

asa má ye mà yānakpama.
³³Tó ní ví s̄o, ma yāma.
 Níle mà ̄no danε.

34

Elihu Yobu t̄aae'ea

- ¹ Elihu p̄e a yále à m̄e:
² A ̄no_{nao}, à ma yāma!
 A yād̄_{nao}, à swákpa à ma!
³ Asa swá í yá d̄k̄_ε,
 lá lé í ble d̄k̄_εwaε.
⁴ Wà ze ní yázε_{deo},
 wí_o yāmaa d̄_o wá zānguo.
⁵ Yobu lé mε á t̄aae vío,
 ̄ Lua lé gí a yānakpái_{wà}.
⁶ A m̄e ní a yá nao,
 Lua lé a dilε εεde ũε,
 ní a t̄aaesaideke_o a b̄_oá f̄_{nae}.
⁷ Démε kú lán Yobuwa
 d̄_oεa ní Luao ì_o de aà imia ũi?
⁸ A gb̄_εk̄pà ní duunkε_{nao},
 à bè_ε ní v̄aikε_{nao}.
⁹ Aša í m̄e
 gb̄_é wεε_{lea} a yá ká Luagu ài vío.
¹⁰ A n̄_oε_{de}_o, à ma yāma!
 Yād̄_osai í k̄_o'e ní Lua_o,
 Gb̄_āapiide lí yāv̄aikε_o.
¹¹ I flabo baadeε a yā_εawaε,
 gb̄_ép̄ii z̄ia yá ̄ í wiè a musu.*
¹² Lua lí yād̄_osai ke_o fá!

* 34:11 Sou 62.13

Gbãapiide lí yázede fuangbao.

¹³ Déme aà díle dúnia kía úi?

Déme dúnia búu nàè aà ɔzi?

¹⁴ Tó à zèò

à nisina ní ían wēnideo si baadewa,

¹⁵ gbépii a gaga gòe,

gbēnazina i ea gē tíu.

¹⁶ Yobu, tó n ònò kà, yáe bee ma,

swáe ma yáí.

¹⁷ Gbé pò ye yázedeio a ke dɔaana ũe?

Lua zō mé a maa, ò níyō yādaaàlaa?

¹⁸ Luapi ì o kíaone, pò gia,

ì o kíabuione, gbēvài.

¹⁹ Ili kía dilé ndoao,

ìli ze ní ɔdeɔ à bò taasideɔ kpeo,

asa ampiiá aà pòkeaone.

²⁰ Aaí gaga kándo wēedo,

aaí gbásíle aa gēzea,

zeɔe ì ánuato gbēnazina ɔ sai.

²¹ Lua ì wéte gbēnazinao yákeai,

lá aale gbáe, ì e píie.

²² Gusia ge gusisie ku

ké vāikena ulēuè.

²³ Lua lí gbé lala yáí

à gbasa yādaaàlao.

²⁴ I zeɔe wíwi yágògòarínò sai,

ò ì gbēpáleɔ dilé ní gbēu.

²⁵ Ké ì ní yákeao e yáí,

ì ní fuangba gwāasina à ní wíwi.

²⁶ I ní wetá ní vāi yáí gupuau,

̄ n ea n m̀e b́ ai kua duunasai v̄i,
 ge b́ má s̄e a guui,
 n̄le e ý ṕ r̄ b̄opi maa ỳa?

4 Mpi n̄ n gb̄́, má ýz̄asiwá.

5 W̄́e n̄ luab̄e gwa,
 gwa lá luab̄epuana z̄ann̄ m̀e!

6 Tó n duunak̀, b́ a wo Luawai?

Tó n t̄ae lé diadi, b́ a biwài?

7 Tó n kú n d̀owa, b́ n̄le aà gbai?

B́ àle emai?

8 N gb̄́deeo ̄ n v̄ik̄ea ì ṕ womá,
 n gb̄nazin deeo ̄ n maak̄ea ì àik̄en̄.

9 Gb̄am̄an̄é p̄s̄i ì to wà wiile
 wà me wá sí gb̄́ taiink̄en̄owa.

10 Ama an gb̄́e lí me Lua a K̄ena ku máeo.

̄me ì to wà let̄e d̀ gwá,

11 ì ȳadaw̄́e de n̄b̄ola,

ì wá gba ̄n̄ de b̄ola.

12 Tó wà wiil̄wà, ìli ȳamamáo,

ké gb̄v̄aip̄io ì d̀ewà ȳái.

13 Wii p̄́e! Lua lí sw̄́eio,

Gb̄apiide lí n̄ ȳdao.

14 Baa ké n m̀e ni wesiàleo,

n ý aà k̄i l̀, s̄aàzi.

15 Ké àle p̄k̄umab̄b̄omá tia kéwao

̄ n̄le e àle t̄ae ṕ wa k̀o ȳdaōea?

16 Beewa Yobu ȳp̄a ò,

à ý ṕ á a gbad̄o b̀le.

36

Wi taasike wá bɔa maa yáíe

¹ Elihu èa pè a yáíe à mè:

² Menake yɔɔ, mí ea one

yá pɔ̀ tò Lua yá mé kú.

³ Mí bɔne ní ma dɔa pɔ̀ i bɔ káioo,
mí yānakpa ma Kenawa.

⁴ Nyɔ̀ dɔ́ sáasá ké ma yá ee vɔo,
ma ɔ̀nɔpaɛmade má kunnɔ.

⁵ Lua zɔɔ, kási ili saka gbēeguo,
a zɔɔ, yá pɔ̀ à zèò lilea vɔo.

⁶ Ili gbēvāi to aàɔ kuo,

ì yágɔ̀gɔ̀ wēnadeɔne a zéwae.

⁷ Aà wé lí go gbēmaawao,
ì ní kpá kpalau ní kíaɔ sānu,
ì to aaw kible gɔɔpii, aai tɔbɔ.

⁸ Tó wà gbéɔ̀ yèye ní mɔdaonaw,
tó wà wétēa ba kǎné,

⁹ Lua ì yá pɔ̀ aa kèɔ oné,
ɔ̀ aai dɔ́ ké wà dɔewà, wà tàaekèè.

¹⁰ I ní swá busané,

ké aa e yāma yáí,
ì dilené aa mikē yāvāiwa.

¹¹ Tó aa aà yāmà mé aa zɔ̀blèè,
aa láa maa, aai ká ní gɔɔwa ní namao.

¹² Tó aa gĩ mai,

wa ní dɛdɛ ní fēndaoe,
aa kpagua dɔa kēsāma yáí.

¹³ Luayādansaiɔ̀ ɔ̀ íkūa ní sɔu,

baa tó Lua ní yé ní mɔdaonaɔ,
aali awakpaèò.

14 Aaĩ ɛɛ wà gaga ní èwaasogɔɔ
lán gɔ̃ɛ káaluɔɔ gaawa.

15 Lua ì to wēna gbé le ké à aà bɔ yáíɛ,
ì to wà gbãamɔ gbéɛ, ké aà swá e busa.

16 Maa àlɛ n sisi à n bɔ n yooyeau,
i gennɔ dèepookii, ní gɔ̃ nziaɛ dɔdɔɔ,
n táabũnu aɔ fòona vío ní blɛ maao.

17 Lua tàae'ea lán gběváiwa lé í sima,
n aà tàae è, ɔ̃ àlɛ n swāgaga.

18 Laaika ké àizɛɛ su n wé bleo,
ńsu to gbagusae zɔɔ n làasoo liaao.

19 N wiilla a fɔ̃ n bɔ taasiue?
Baa ní dēɛ sa pó ńlɛ kao píi.

20 Nsu gwāasina nidɛo,
gběnazina ánuatoa gɔɔpi.

21 Laaika zɛa ní vāioi,
asa wāwāpi n le ké n kē vāiwa yáíɛ.

Lua mé gbāa ví

22 Lua dɛ pópíia a gbāa yáí.
Démɛ yādanɛde ũ laaàwai?

23 Démɛ aà yākeɔ zé kalɛì?
Démɛ a fɔ̃ oè à vāikèi?

24 To aà zĩ maaboa àɔ dɔngu,
aà yá pó wà ledàò wĩ sipiɔ.

25 Gbėpii wesi aà pɔkeapiɔlɛ,
baade lé gwa kãaa.

26 Lua dɛ pópíia,
aà zɔ̃kɛ dɛ wá dɔ̃ala,
wa fɔ̃ wà aà wē dɔdɔ wà a lé dɔ̃o.

27 I í pusu gáε suowa,
 ̄ĩ to à ma lou ũ à εa ta swai.
 28 I to lou sisi à kwe
 à í z̄o b̄o gb̄ēnaz̄ināne.
 29 Déme lousisia daa gua yáasi d̄si?
 Déme aà k̄fi gb̄aa b̄k̄ii gbad̄si?
 30 Gwa! I to loup̄ilea dagua,
 a gupua ì kúε ís̄iaa e títiu.
 31 I kibleò bui píiwa,
 ì ble kpaomá àò dińzi.
 32 A loup̄ilea naa a ɔ̄z̄i,
 ̄ĩ í p̄ó p̄ó a yei aà suwà oè.
 33 Aà k̄fi ìb̄ aà baokpa,
 baa p̄otuō ì d̄s̄ ké à kà k̄ai.

37

1 Zàańana ì to s̄o k̄m̄agu,
 ìb̄ ví kp̄okpokpo.
 2 A swá̄kpa à aà l̄o ma, àε p̄una,
 louv̄ia lé b̄o aà léu.
 3 I loup̄ilea gb̄ae musu gup̄iiu,
 ì pílep̄ile e d̄unia léwa.
 4 A gb̄ea ì pala gb̄áugb̄au,
 ì p̄una ní a z̄ōke l̄ōo.
 Tó aà l̄o d̄o, ìli a pílea z̄uukeo.
 5 Lua p̄unaaá yāb̄onsaεε,
 ì yāz̄ōke, wá f̄s̄ a gbad̄o.
 6 I o lough̄εε aà kwe d̄uniau,
 ì o louε aà ma ní gb̄ao.
 7 I tó gb̄épii go az̄ia ḡia,
 ké baade e d̄s̄ ám̄ε áε z̄ike we.
 8 S̄ēa n̄òb̄ō ì tá ní t̄ou,
 aao ye ní ulek̄i.

- 9 Zàa'iana ì bọ a kpéu,
 ì to ían nié bọlé.
 10 Lua lé'ianapi ì to í i,
 í pọ kále nàì i gọ lán loughewa.
 11 Ọme ì í aso di luabepuanae,
 ọ ì to lou àọ pílepila a guu.
 12 Lousisia ì bọ bilébilékọu lá a díléèwa,
 ọ ì da dúniaa píi lá a òwa.
 13 I mó ní a píio gotọama ọ
 ge tọlé nínia gbẹkẹkẹae ọ.
- 14 Yáé bee ma Yobu,
 ze ñ Lua dabudabubu gwa.
 15 N dọ lá Lua ì yádilé pọpionea?
 N dọ lá ì to lou pílea?
 16 N dọ lá lousisia ì bọ looa musua?
 Lua dọapaemade mé dabudabupi kẹ.
 17 N gbé pọ niọ yọ n pọkasọ guu,
 tọ quantēna lé me'ọ tọléwa,
 18 nýọ fọ ọli musuu laaàwaa?
 Luabepi gbāae lán mò díiwa.
- 19 Yá pọ wá o Luae dawēe.
 Wá yázekalea dọo wá wésia yáì.
 20 Wa oè má ye mà yá'òè yà?
 Gbēe a we o wà a de tiaa?
 21 Iana fẹle luabepuana yà,
 íatē bọ musu sa, wé lé dọwào,
 a gbāa kẹ zài.
 22 Luabetēana bọ gugbántoo oi,
 à gawi zọọ dà Luae.
 23 Wá fọ Gbāapiide leo,
 aà iko zọọ, ì bọ yāke a zéwa,

ìli yázede fuangbao.
 24 Ayāmeto gbēnazina ì vīakeè,
 asa ìli ònònao yādao.

38

Dii yázasia Yobuwa

1 Ǿ Dii yázāsì Yobuwa zàa'iana guu à mè:
 2 Déme lé òno òokpa
 ní yāfaasai oaoi?
 3 Sòuke lán gōsawa,
 má n la yái, ní wea.

Lua mé dúnia kè

4 Ké ma dúnia kàle, ní kú má ni?
 Tó ní a dōa vī, omee.
 5 Déme a kòlèi?
 Déme ba yòwài? N dō nolo?
 6 Wà a gbá pèle bówa ni?
 Déme a ē dàale,
 7 gòò pò gudòleia saanao lé gulake,
 mé luabe gbāadeo* kúkua do píii?
 8 Ké ísia bò a da gbēeu,
 déme kaa liai à a zùukèi?†
 9 Ma luabepuana dàè pòkasa ũ,
 ma sua fīwà ulada ũ.
 10 Ma a zekii lé dàè,
 ma zetàè ma gbáa dàu.
 11 Má òè: Nili mó la, rísu vīao,
 n ikooa zòòò ze la.

12 N yādìle kòòe yāae?
 N bókii òbò gudòaea?

* 38:7 Yob 1.6 † 38:8 Zel 5.22

13 Gudɔa ɪ dúnia kú a gola sfišwa,
 ɪ vâikenaɔ kpoε.

14 I dúnia lile lán oo pó wà seelakèwàwa,
 s̀s̀s̀ɔ ɪ bɔ gupuau lán ula kpóũkpoũna keawa.

15 I gi vâikenaɔne aa ní gusiayã ke,
 ɪ ní ɔ pó aa sè musu é'ε.

16 N ge e za ísia nibɔnaɔ ḱia?
 N beβε ísipi nɔnau yãae?

17 Wà ga gãmɔ òlɔne?

N beɔa bíibɔleɔ èa?

18 N dúnia yàasa lé tàasikàa?

Tó ní yá beeɔ dš píi, omεε.

19 Gupua ben máí?

N gusiakukíi dše?

20 Nyš fš génnɔ ní bùsuua?

N ní be zé dšɔ lé?

21 N dš, asa wà n i gɔɔ bee nolo?

N wē lé vío nolo?

22 N gē làasi pó ma guniε kàleua?

N ma loughε dš èa?

23 Mío kúa taasikegɔɔ pó ũε,

mi gbaε zikagɔɔ.

24 Gupua ɪ ligua kpelewa ni?

Ɔana ɪ bɔ à li tɔɔleɔ kpelewa ni?

25 Déme ɪ loukwεa dazεwai?

Déme ɪ zεbɔ loupileaei?

26 I to lou ma tɔɔle pó gbēε kuou,

baa sēgbāu gu pó gbēnazina vío.

27 I bezia ní tàaaɔ níni,

ɪ to sē bɔle we.

28 Lou de'ia vie?
Démε δε sua pó ì kpa mae ùi?

29 Dé neasakpε loughε ì bɔui?

Démε ì fii i, ɔ i gbasa kpai?

30 Démε ì to í fee lán gbεwa
à to ísia musu gbãakũ?

31 Nyɔ̄ fɔ̄ saana pó kãaaɔ̄ kãaaa?

Nyɔ̄ fɔ̄ Saan kífɛnɛnaɔ̄ kɛkɔ̄waa?†

32 Nyɔ̄ fɔ̄ Saan nòɔ'imina bilε a gɔɔwaa?

Nyɔ̄ fɔ̄ bɔ̄ ní Saan ko neadeo ní a néɔa?

33 N musupɔɔ̄ ikoyã dɔ̄a?

Nyɔ̄ fɔ̄ n̄ ní kpá kpalau tɔɔlea?

34 Nyɔ̄ fɔ̄ lezu louzi à sisi

à ibɔ̄ à n gbɛ̄a?

35 Ni loupilεaɔ̄ gbaε aa dazeu nεe?

Aaí mɔ̄ onε wa làa yã?

36 Démε ɔ̄nɔ̄ dà kpɔ̄bɔ̄'ilɛnaei?

Démε dɔ̄a kpà kosawai?

37 Dé ɔ̄nɔ̄ mé kà à lounaaɔ̄ naoi?

Démε a fɔ̄ musu olaɔ̄ yeɛɛi?

38 Tó a ibòle, bùsu giina ì gɔ̄ bèle ù,
bùsukɔ̄tɛ̄ɔ̄ ì nanakɔ̄wa.

Lua mé nòbɔɔ̄ kè

39-40 Gɔɔ̄ pó nòɔ̄musuɔ̄ naalea ní tòou,

ge aale nòɔ̄ kpakpa dào guu,

míme ni toekanéa?

Mme ni to an néɔ̄ kãaa?

41 Tó gbagbaa néɔ̄ lé liaaliaa,

aale lezumazi blekɛ̄sãama yáí,

démε ì pɔ̄blea kpámái?

† 38:31 Amɔ̄ 5.8

39

¹ N tue ne'igɔɔ dɔe?

N bana è ɔɔ pɔ àle ne'ia?

² Ni ní nɔ mɔ dɔdɔe?

Ni ní ne'igɔɔ dɔe?

³ Aaí kúle aa ne'ie,

ɔ an ne'iwāwā ì kpále.

⁴ An néɔ ì gbāakū sēu, aaí péle,

aaí gēzea, aali su ní daɔwa lɔo.

⁵ Déme tò sēa zāa'ina gɔ aziaei?

Déme aà pòlo gbàei?

⁶ Ma sēsao dilèè aà be ũe,

ma tɔɔle wiside kèè aà kúki ũ.

⁷ I wéle súu ke pɔɔpɔɔe,

ìli gbāamɔnedɔɔ zɔa mao.

⁸ Iɔ sìsìb keele àɔ sē weele,

ìɔ kpáleke pɔ ísinaci píi.

⁹ Zùsēle a we zikenee?

A we i n tàakalekíie?

¹⁰ Nyɔ ba dɔwà aà sa panee?

Nyɔ zuudaè aà kpase kēnee?

¹¹ Nyɔ aà náaike aà gbāa zɔɔ yáie?

Nyɔ wei ò n zì toèe?

¹² Nyɔ aà náaike,

aà n pɔwena sése suone zeue?

¹³ Taataa ì a gàsía poo ní pɔnao,

a muua ní wàaliana gàsía káoo.

¹⁴ I gbada zíle,

ì to úfāa gbepiɔ wā à pipi.

¹⁵ Ké wa su kèsepelewà à wíwi,

ge sèanɔbɔɔ ɔzɔwà líɔ dɔaàguo.

¹⁶ Iɔ pāsí ní a néɔ,
 níyɔɔ dɔ se aàzia néɔ no,
 zí pā kea lí keè yāe ũo.

¹⁷ Asa mi aà gba ɔnɔɔ,
 mi aà baa da faadeɔ guuo.

¹⁸ Ama tó à pòo à bò ní bao,
 ì ś kēe, ɔ ì śpi dikpena yáalɔ.

¹⁹ Mmɛ ni to ś àɔ gbāaa?
 Mmɛ n bángasa pèpèè aà waawaa?

²⁰ Mmɛ ni to aàɔ víví lán kwawaa?
 Aà pɔbɔa a níu kɔfi ì to vía ní kú.

²¹ I a gbá pálepále guzulɛu,
 ì pɔnake a gbāa yá musu,
 ɔ ì gé dai zígɔɔle.

²² I pó pó wí víakeè yáalɔe,
 sɔ lí kēaàguo,
 ìli pòbɔzákɛ fēndaɛo.

²³ Ka ì kɔfikɛ gbàlau aà musu,
 sɔmpɛpɛɛ ní sɔn gésedeo ì tekɛ.

²⁴ Tó wà zímɔ pè,
 ìliɔ azia dakli dɔo,
 ì tɔɔle gbē ì víví,
 ì ke sèeɛeɛeɛe.

²⁵ Tó wà kuupè,
 ì pɔbɔ a níu à mè èhèè!
 Iɔ zí íanasɛɛɛ za zàzã
 ní dɔaanaɔ kɔfi gbāao ní kúkuakeao.

²⁶ N ɔnɔ mé tò bleaa ì vua
 à a gàsía poo à gé gɛɔmidɔkí oia?

27 Mmε ní dīε yāamusue
aáli yàakpa, i a sakpe da musua?

28 Iɔ ku gbε musu, we ì iu,
ì pε gbè misonawa a aafia'ekii ũ.

29 Za we ìɔ pɔblea gwagwau,
ì pɔɔ wépa kãaa.

30 Au mé aà néɔ pɔblea ũ,
gu pɔ pɔγε kuu, ìɔ ku weε.*

40

Gbēnazina li fɔ Lua bḕebò

1 Ǿ Dii èa ò Yobue:

2 Ma Gbāapiide,
ńyɔ ma tàae e ò ma gba laaia?
Luabēebona, yázāsia sa.

3 Ǿ Yobu wèwà à mè:

4 Má pɔe ũo, kpelewa má wemai?

Sema mà ɔku ma léwa bàasio.

5 Ma yá'ò gēn doe, má εa o ɔo,
má ò gēn pla se, má a zási ɔo.

6 Ǿ Dii èa yá'ò Yobue zàa'iana guu à mè:

7 Sɔuke lán gɔsawa,
má yálalama, ní wea.

8 Nyɔ láka ma yákea a zéwaa yà?

N ye ò yá'ikpaa, n yāna ɔo yá?

9 N gāsa gbāa kāmawaa?

N ɔo a fɔ gu dee lamawaa?

10 Zɔɔke ní kíakεo da nɔamblebɔɔ ũ,
gawí ní bεεεo da ulada ũ.

* **39:30** Mat 24.28, Luk 17.37

11 N n pɔfɛbɔbɔmá,
 waladeɔ gwa ní wɛpásio, widamá.
 12 Waladeɔ gwa ní wɛpásio, ní ní lao,
 ɔzɔmá gu pɔ aa kuu,
 13 ní ní vɛ tɛ́enau píi,
 ní pɔ fi ní oawa miau,
 14 mí gbasa mà n sáaukpa,
 ké n fɔ n ziblè ní n ɔplaaɔ yáí.

Dalagɔɔ

15 Dalagɔɔ gwa,
 máme ma aà kè lá ma n kɛwa.
 I sɛ ble lán zuwae.
 16 Aà yèèe ku aà wokpɛe,
 aà gbāa ku aà kutelenawae.
 17 I a vlá pɔo lán sɛde líwa,
 aà gbala kí de lán bataɛawae.
 18 Aà wáɔ de lán mɔgotɛwa,
 aà meguɔ de lán mò gowa.
 19 Aà zɔɔ mé de pɔ b́eé pɔ má kèɔla,
 mapi aà Kena ma fɛnda kèè.
 20 Gbèsisibɔ mé aà ble'ekii ũ,
 we sɛanɔbɔɔ i kɔɔ'ou píi.
 21 I wúle íu kòɔwɛɛ zíe,
 íb ye feeu dāna guu.
 22 Kòɔwɛɛ ue i daaàla,
 swagbalalaɔ i kákāaàla.
 23 Baa tó swa gbakàka, ìli leelekeo,
 tó Yuudɛ isukaa lé aà lé lé, ìli deeo.
 24 Nlɛ e wa fɔ wà aà wé wíwi, wi aà kũ nɛe?
 Nlɛ e wa e kɔnikèè, wi aà ní fɔ yà?

Kwāsa

25 Nyõ fõ kwāsa kú n kokoao n gáε n bõòe?

Nyõ fõ ba dõ àà lénawae?

26 Nyõ fõ bà lεεna ká àà níue?

Nyõ fõ n àà letā zíε fõ n kúlaoe?

27 A awakpakpanεe?

A yá nana onεe?

28 A lεdoũkεnno

n a sε n zõ ũ e a wēni léu nεe?

29 Nyõ kõõ'òò lá wí o n bāowae?

Nyõ ba dõwà n kpa n nεnõεnaõwae?

30 Laatanaõ kwāsapi tõεmáe?

Laayianaõ aa àà tõnõnakεkõεe?

31 Nyõ fõ n àà pápa n saao n àà baa fõe?

Nyõ fõ n àà mi ke yáiyai n sõnaoe?

32 Wεεε òkāwà n gwa!

Dēεpi a sānguo,

nyõ si a sīawa bo.

41

1 Tó n̄le e nyõ àà kũε,

n̄le nzīa sāsāε,

tó n wesīaàε, nyõ gõ ze s̄aiiε.

2 Lá gbēε wó i ka à to àà go a tiao,

déme a fõ ze ma aε s̄oi?

3 Déme a fõ ma le à o ma fiaboεi?

Pó pó kú dúniau píiá ma p̄ε.

4 Má gí kwāsapi gbáõ yā'oio

ge àà gõsake ge àà kefεnke.

5 Déme a fõ à àà tεε woloι?

Déme a we āasīna kaèi?

6 Déme a we à àà lé wēaai?

Aà swaa àà lé pà mé a kai vī.

23 I í bilé títiú lán í piaouwa,
í ísipi ya lán nísi ikpaawa.

24 I seena Ìò tε àà kpee,
ísipi Ì ya àà kpee púuu.

25 Àà sáa kú dúnia guuo,
ma pòkεαο guu òmε vía vío.

26 I pò pò aalε e wa kaο dilε pãε,
òmε nòò tòdeο kía ũ.

42

Yobu misiiεa Luaε

1 Ǿ Yobu ò Diiε à mè:

2 Má dō ké rýō fō yápii κε,
nili fu yá pò ríε yáwao.

3 N mè démε lé zεzō ònοε dōsaii?
Sianaε, ma yá pò má a gbadōo ò,
yābōnsaε pò de ma dōala.

4 N mè mà swákpa, rýō yā'o,
rýō yālalaa, mí wema.

5 Ma n yá mà ní swáo yāaε,
tiasa ò ma wεsìnlε.

6 Ayāmeto ma sakà maziagu,
ma nòselilε zōlea bùsuu tufua.

Dii εa Yobu zεdα

7 Dii yá beeο oa gbεa à yā'ò Temani gbé Elifazaε
à mè: Ma pò pànzi ní n gbé gbēon plaο, asa i ma
yā'o a zéwa lán ma zòblena Yobuwao. 8 A zuswana
σε mèn sopla ní sāsakaοο mèn sopla, à γεò ma
zòblena Yobu kii, í sa pò wí a pò kátεu à tékū oò,
ma zòblena Yobu i wabikeé. Má àà wabikea sí,
má keé á sòũkεwao. I ma yā'o a zéwa lán ma
zòblena Yobuwao. 9 Ǿ Temani gbé Elifaza ní Sua gbé

Bilidadao ní Naama gbé Zofaao ge kè lá Dii ònéwa, 5 Dii Yobu wabikeané sí.

¹⁰ Yobu wabikea a gbēnaone gbea Dii tò à sù a pá ziu. A èa à pò pò a ví yāa kǎfì è lèe pla. ¹¹ Aà vīi ní aà dāunaò mò aà kǎi píi ní aà gbé dǎaò píi. Aa pòblèaàno a be, aa sósobi kèaàno, aa aà nòse nīnīè yá pò Dii yīawà píi musu. Ǿ an baade aà gbà ánuusu ní vua tāanao mēndodo.

¹² Dii èfāaikè Yobue gbezā de a káaua. A sǎo ví mèn àaasòsoo lèe gǎo mēndosai (14.000), yiongoò àaasòsoo lèe soolo (6.000), zuò àaa kwi (2.000) ní zàa'inaò àaa soò (1.000). ¹³ A negōe ì gbēon sopla ní nenōeò gbēon àaǎ lo. ¹⁴ Aà nenōe sǎia tón Yemima, * a plaade tón Kasia, † a àaǎde tón Kelenafu. ‡ ¹⁵ Bùsupi guu píi nōe ku a maa kà Yobu nenōepiowao. An mae ní túbi dīlené ní ní dǎoē.

¹⁶ Yobu taasikea gbea à kè wè basoplae, à wesì a tǎūnaò ní a síwenaò ní a sǎkpaēole. ¹⁷ A zikù táotaoe, 5 à gà.

---

* **42:14** Bee mè felena. † **42:14** Lí gínana tó. ‡ **42:14** Bee mè kiopēna.

lxxx

Bibeli Luayátaalá
The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin
and Nigeria

copyright © 2010 SIM International

Language: Boko

Translation by: SIM International

Boko Bibeli Luayátaala

This translation, published by the SIM au Benin, was published in 2010.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at ECWA/SIM H.Q., P.M.B. 2009, Jos, Plateau State, NIGERIA.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

lxxxi

ffb0f4b3-18b7-564f-bd5d-307e9e532fb9